

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעותם חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק ו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה; קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכחה: פוז – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

1.1 בראשית לך-לך יב,א

בראשית לך-לך יב,ד:

וַיִּלְךְ אַבְרָם כְּאִשְׁרֵי דְבַר אֱלֹהֵי ה' וַיִּלְךְ אִתּוֹ לֹט

וְאַבְרָם בֶּן-חֲמִשׁ שָׁנִים וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן:

כְּאִשְׁרֵי – קדמא, לפי שבבלי ע"ז ט,א,א אומר כי מסורת בידינו כי פסוק (יב,ה) מלמד שזאת היתה שנת אלפיים לבריאה ולכן אברם היה בן חמישים ושתיים לכן לפחות פסוק (יב,ד) ואולי גם הפסוקים (יב,א-ג) מיקומם כאן מקדים את הזמן שבו קרו בפועל בעשרים ושלוש שנה.

בראשית לך-לך יב,ה:

וַיִּקַּח אַבְרָם אֶת-שְׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לֹט בֶּן-אָחִיו וְאֶת-כָּל-רְכוּשׁוֹ אֲשֶׁר רָכָשׁוּ

וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן

וַיָּצֵאוּ לְלֶכֶת אֶרֶצְהָ פְּנֵעַן וַיָּבֵאוּ אֶרֶצְהָ כְּנַעַן:

בבלי עבודה זרה ט,א תנא דבי אליהו: ששת אלפים שנה הוי העולם, שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח, בעונותינו שרבו יצאו מהן מה שיצאו מהן. שני אלפים תורה מאימת? אי נימא ממתן תורה עד השתא, ליכא כולי האי, דכי מעיינת בהו, תרי אלפי פרטי דהאי אלפא הוא דהואי! אלא (בר' לך יב,ה) מ- וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן, וגמירי, דאברהם בההיא שעתא בר חמשין ותרתי הוה,

רש"י אלא מן ואת הנפש וגו' - ומתרגמין דשעבידו לאורייתא.

וגמירי דההיא שעתא הוה אברהם בר ג"ב - הוסיפם על אלף ותתקמ"ח שהיו בידיך כשנולד אברהם הרי אלפים תוהו. (2000)

כי מעיינת מ- וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן - הכי הוה הוסיפם אותן על מנין מתן תורה ונמצא אלפים מכוונין מ- וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-

עָשׂוּ וגו' עד גמר ד' אלפים לבריאת עולם והוא קע"ב שנים לאחר חורבן כיצד הרי מנית עד יציאת מצרים תמ"ח על עודף אלפים וכתוב (מ"א 1) ויהי בשמינים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל עד ויבן שלמה את הבית הרי תתקמ"ח על אלפים כשנבנה הבית וימי בית ראשון ד' מאות ועשר הרי שלשה אלפים ושל"ח שנים וגלות בבל ע' שנים הרי ת"ח וימי בית שני ת"ך הרי תתקמ"ח נמצא קע"ב חסרין מד' אלפים והכי תני בסדר עולם.

תוספות וגמירי דאברהם אבינו בההיא שעתא בר חמשין ותרתי שנין הוה - ואע"ג דכתיב (בר' לך יב,ד) וְאַבְרָם בֶּן-חֲמִשׁ שָׁנִים

וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִחָרָן שתי יציאות הונו שהרי בברית בין הבתרים היה בן שבעים ואז היה בא"י ושוב חזר לחרן ועשה שם חמש שנים כדאיתא בסדר עולם ובפ"ק דשבת (דף י. ד"ה ושל) הארכתי היטב.

ויקח אבְרָם – מונח תלישא-קטנה, כעין שני תפקידי תלישא, ע"פ בבלי ע"ז ט,א ופ' רש"י ותוספות, אע"פ שבפסוקים קודמים נאמר כי אברהם בן שבעים וחמש בצאתו מחרן, כאן נדרש כי בהיותו בן חמישים ושתיים הייתה שנת אלפיים לבריאת העולם והסתיימה תקופת התוהו והתחילה תקופת תורה (שלפני תקופת המשיח) של אלפיים שנה.

ויקח אבְרָם אֶת-שְׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת-לֹט – דלג על אֶת-לֹט (אל"ף) במלת אֶת וקח ערך גימטרי של שלוש האותיות הבאות ת-שָׂרַי ת' ש' ר' (= 900) דלג שתי אותיות הבאות י א (י"ד אל"ף) וקח ערך גימטרי של שתי האותיות הבאות שָׂרַי ש"י ת"י (= 700). דלג שלוש אותיות הבאות ו נָא (ו"ו ו"ו אל"ף) וקח ערך גימטרי של אות יחידה הבאה ת ת"י (= 400). חבר שלושה המספרים 900 + 700 + 400 = 2000, אפשר שזה מרמז לשנת אלפיים לבריאה כנדרש **בבבלי ע"ז ט,א**.

ויקח אבְרָם אֶת – ס"ת שנת תמ"ח לאלף השלישי – יציאת מצרים ומתן תורה. וע"פ ר' אליהו שגב שם הוי"ה כאשר תכפיל כל אותיותיו (י*ו*י*) תקבל 1500 ותוסיף תמ"ח תקבל שנת לידת אברהם אבינו ותתקמ"ח לרמזו שהוא יגלה לעולם את האמת האלקית שתנתן בשנת ג'תמ"ח

אֲשֶׁר רָכָשׁוּ וְאֶת – ס"ת ר"ת – שבין הנפש אשר עשו היה שרש לרות אם המלכות של בית דוד.

וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן – גל' הקרא 1979 בקירוב לאלפיים.

תוספת של שב"פ ה"י ס"כום חיבור ר"ת וְאֶת-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן ו' ה' א' ע' (=70 <- במספר קטן 7) ב' עולה 21 סה"כ 1979 + 21 = 2000 רמז לב' אלפים שנה.

בראשית לך-לך יב,ו:

וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאַרְצָא עַד מְקוֹם שְׁכֵם עַד אֵילֹן מוֹרְהָ

וַהֲכַנְעִי אֹז בְּאַרְצָא:

רש"י ויעבר אבְרָם בְּאַרְצָא, נכנס לתוכה: עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

שפת"ח – משום דכל ויעבור שבמקרא משמע דעבר הארץ ולא דר שם הוצרך לפרש דזה אין פירושו כך אלא נכנס לתוכה ומנא ליה לרש"י לפרש כן יש לומר דדייק מדכתיב בארץ ולא כתיב בארץ או יש לומר דדייק מדכתיב עד מקום שכם ושכם הוא בארץ כנען:

ויעבר – מהפך – הרי זה הסברו של **שפת"ח** על **רש"י**, באופן רגיל "ויעבר" משמעו מעבר ללא התעכבות ואילו כאן המשמעות נכנס לתוכה. אם כך למה ליה לכתוב "ויעבר"? אלא שמשמעות נכנס זהו שהייה במקום אחד ואילו אברם עבר ונכנס במסירות נפש בכל מקום בארץ. והסיבה שהיה צריך מסירות נפש כי ע"פ **רש"י** הארץ שהיתה מיועדת לבני שם, כנענים השתלטו עליה וכך עולה מהשקלא וטריא **בדעת זקנים בסוטה ל"ב פרק אלו נאמרין ומחזקוני כתובות פרק בן סורר ומורה**. ואף-על-פי שהכנעניים השתלטו על הארץ, לא חשש אברהם השמי להיכנס ביניהם מכה אמונתו בה'.

אבְרָם – פשטא, בתפקיד אחד, שמי אחד לעומת כל הכנעניים, זכות על הארץ נתלית בו בלבד ולא למשל גם בלוט שבא עמו. בכך מתחיל

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **ינח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שחכה; **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"ע פ.

מעשה אבות סימן לבנים.
בְּאַרְצֵךְ – זקף-קטן, לשתי מטרות, כניסתו ומעברו כדי להטביע רישומו בתוך כל מקום בארץ ולהכשירה להיות נוחה להיכבש לבניו בזכות אבות.

בראשית לך-לך יב,ז: וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִרְעָה אֶתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:
אבן עזרא וַיִּקְרָא ה' בדרך נבואה, והמלה מבנין נפעל והנח הנעלם בין הו"ד והר"ש תחת הדגש הראוי להיות ברי"ש להתבלע נו"ן נפעל: הנראה אליו, שם התאר מהבנין הנזכר וכמוהו ואשר היה נעשה:
כלי יקר וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם מה שלא נראה אליו ה' מיד כשאמר לו (ט"ט **בר לך יב,א** ויאמר ה' אֶל-אַבְרָם) **לך לך מארצך לפי** שאז היה עדיין בחו"ל כדעת הראב"ע ובחו"ל אין שכינתו ית נגלה וראיה מיונה (**מכילתא בא יב,ד**) וא"כ לא נראה אליו שם ה' במראה כי אם קול דברים לכד היה שומע וע"כ לא בנה שם מזבח רק לה' הנראה אליו, אבל בעוד שלא היה נראה אליו לא רצה לבנות מזבח במקום שאין השכינה שורה וזה"ש במשה (**שמות ד,א**) **כי יאמרו לא נראה אליך ה'** כי אין דרכו להתראות בחו"ל וזכה יכחישו לומר שגם קול לא שמעת:

וַיִּקְרָא – מהפך, טט - גילוי בארץ-ישראל בדרך נבואה במראה בהיפוך מגילוי בחו"ל בשמיעת קול דברים בלבד.

בראשית לך-לך יב,ז: וַיִּקְרָא ה' אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִרְעָה אֶתְּךָ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאָה אֵלָיו:

... **וַיִּאמֶר** - זקף-גדול, אמירה של שלוש נקודות שאפשר ששתים מהן באופן אחד ואחת באופן אחר, כגון שמכאן יש ללמוד שתי שלישיות ע"פ פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כח - ביום השמיני עצרת ר' יודן בשם ר' לעזר שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן, התפיל' והצדקה והתשובה. ... ר' חונא בשם ר' יוסי אף שינוי השם ושינוי מעשה. ויש או' אף שינוי מקום

לְיִרְעָה - קדמא זקף-קטן במלה אחת - מוקדם שהוא מאוחר בענין, כגון הבטחת הזרע קדמה להבטחת הארץ, הבטחת הארץ לזרעו קדמה להבטחתה לאברהם. אבל ב(יג,טו) **כִּי אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה רֹאֶה לְךָ אֶתְּנָה וְלְיִרְעָה עַד-עוֹלָם**:. הקדים הבטחת הארץ לאברהם קודם לזרעו. בפועל אברהם זכה בארץ מכה נצחונה על ארבעה המלכים שכבשו הארץ מיושביה, אבל היות ולא הגיע הזמן שקבע ה' בברית בין הבתרים לכן היה על זרעו לכבשה שוב.

אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִרְעָה – זקף-קטן זקף-גדול זקף-קטן, שלוש זקף בין שני קיסרים, עוצמת ההבטחה המתקיימת עד עולם כפי' רש"י **וַיִּגְבֵּן שָׁם מִזְבֵּחַ**. על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

אֶל-אַבְרָם וַיֹּאמֶר - זקף-קטן זקף-גדול, גי' המלים עולה 531, תקל"א, שרא"ל, הפרש מתקע"ו (= גי' שמות הטעמים זקף-קטן זקף-גדול) 531 = 576 - 45, עולה מ"ה, אד"ם. שם מ"ה קשור לעולם היצירה המרמז להבטחת הזרע הקשורה לעולם היצירה. **וַיֹּאמֶר לְיִרְעָה** - זקף-גדול ... זקף-קטן בין שני קיסרים, מרמז לצורך בשינוי גדול, כי אברם לא מוליד, שרי לא לא תלד כנאמר במדרשים הבאים:

בראשית רבה (וילנא) פרשה מד י ויאמר אברם הן לי לא נתת זרע, אמר רב שמואל בר רב יצחק המזל דוחקני ואומר לי אברם אין את מוליד, א"ל הקב"ה הן כדברייך אברם לא מוליד אברהם מוליד, שרי אשתך לא תקרא שמה שרי, שרי לא תלד שרה תלד. **פסיקתא דרב כהנא (מנדלבוים) פיסקא כח - ביום השמיני עצרת** ר' יודן בשם ר' לעזר שלשה הן שמבטלין את הגזירה ואילו הן, התפיל' והצדקה והתשובה. ... ר' חונא בשם ר' יוסי אף שינוי השם ושינוי מעשה. שינוי השם מאבינו אברהם, ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם (בראשית יז: ה), אברם לא מוליד, אברהם מוליד. ודכוותיה, שרי אשתך (שם שם /בראשית י"ז/ טו), שרי לא ילדה, ושרה ילדה. שינוי מעשה מאנשי ינונה, וירא אלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה (יונה ג: ט). ויש או' אף שינוי מקום מאבינו אברהם, ויאמר י"י אל אברם לך לך מארצך וממולדתך (בראשית יג: א), והדר, ואעשך לגוי גדול (שם שם ב).

זוהר חדש כרך ב (מגילות) מגילת שיר השירים דף כא עמוד א
ס' בלחודי לאתחזא דהא לא קיימא לאולדא. ורזא דא אברם אב"ר ס' דא אינו מוליד דהא ס' סתימא איהו ולא קיימא לאולדא כד אתוסף ה' הוא ס' אתפתח ואתוסף ה' וקיימא בההוא אבר למעבד תולדין. ורזא דא אברהם אב"ר ה"ם דא מוליד ועביד איבין. ובגין כך אברם אינו מוליד אברהם מוליד בגין דההוא אבר לא אתתקן עד דאתי ה' ובכל אתר ה"א קיימא לתולדין ואיבין וע"ד שמא גרים. ומנ"ל דההוא אבר לא אתתקן אלא בגין ה'. דהא בזמנא דהוה [שמיה] אברם לא אתגזר ההוא אבר ולא אתתקן בתר דאתא ה' אתתקן ההוא אבר ואתגזר למעבד איבין בההוא ה' בתראה. ובעוד דאיהו עלמא עילאה סתום באת ס' ההוא אבר לא אתתקן וקיימא ערלה בלא גזירו. ודרגא תתאה קיימא מגו ערלה באת ד' גו מסכנו. כד עלמא עילאה גו סתימו ברזא דאת ס' עלמא תתאה במסכנו ברזא דאת ד'. כד אתפתח עלמא עילאה מאת ס' ואתעביד ה' כדין אתתקן ברית ואתעבר ערלה וכיון דאתתקן האי ברית נפקין אלין תרין אתון ועיילי אתון אחרנין. נפקין תרין אלין ד"ם. וכל גזירו (דס) [דלא] נפיק מיניה דם לאו איהו גזירו. דהא אלין מתעברן נעילין תרין אחרנין. באתר דאת ס' עייל ה' (א"י"ג פ"ה ה"א עילאה דהיינו בינה. באתר דאת ד' עייל ה' דהיינו ה"א תתאה דאיהו כ"י) באתר דאת ד' עייל ה' כדין כולא קיימא לאולדא ורזא דא לס'רבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה [ישע"י ט].

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **מצות ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרגא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ...; **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** – גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שכהה; **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושב"פ.

לטובת הבנת הנושא יוצגו מידי פעם חלק מהטעמים שבתנ"ך (חוץ מספרי איוב, משלי, תהלים), לפי תפקידיהם לפי ההשערות.

התשע"ד שולב בספר התשע"ג
1.2 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ב)

בראשית לך-לך יב,א:

**וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם לֵךְ-לְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וּמְמֹלַתְךָ וּמִבְּרַחַת אַבְיָד
אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אָרְאַתָּה:**

בעה"ט ולכך סמך (**בר נח יא,לב**) **בְּחָרֹן ל-** (**בר נח יב,א**) **לְךָ-לְךָ** לפי שבחרון אפו של הקב"ה בעה"ז גלו

וַיֹּאמֶר ה' - בעה"ט - פתח באמירה בלשון שנברא בו העולם (טט **בר א,ג**) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים וְגו'** שבי' מאמרות וכולו לא נברא אלא בזכות אברהם

בראשית נח יא,לב:

וַיְהִי יְמֵי-תַרְחַח חֲמֵשׁ שָׁנִים וּמְאַתָּים שָׁנָה

וַיָּמָת תַּרְחַח בְּחָרֹן: פ

... **וַיָּמָת תַּרְחַח בְּחָרֹן** – מרכא טפחא סליק וסוף פרשת נח פתוחה

רש"י **בְּחָרֹן הַנְּיוּץ** (הסופית) הפוכה לומר לך עד אברם חרון אף של מקום, טט - **בְּחָרֹן** – סלוק בתפקיד מגביל, מסייע לפי רש"י להגביל את החרון אף של מקום

בר נח יב,א - **וַיֹּאמֶר** - מהפך, צוה לאברם להפוך טבעו מתכונות חרון (**עניני הליכת אברם מארץ מולדתו הנסמך על עדויות פ"ב מ"ט ו- שפת"ח** מציינ ... והוא (טט – אברהם) אין רצונו בכך לכך אמר לו להנאתך

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם – מהפך פשטא זקף-קטן

טט – אפשר לקראו

וַיֹּאמֶר ה' – מהפך פשטא – ענין אמירת ה' מקשר אל בריאת העולם

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם – ענין אמירה **אֶל-אַבְרָם** (כמו ויאמר אברם אל שרי – אל במובן על) הקב"ה אמר שתכלית (**בר נח, ג**) **אֶלְהָה הוֹלְדֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִפְרָאֵם בְּיוֹם עֲשׂוֹת ה' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:** תכלית בריאת העולם היא ב(עבור) אברהם אותיות **בְּהִפְרָאֵם** כי יכיר לעולם את בוראו וכן בניו (**בראשית וירא ח'יט**) **כִּי יִדְעֹתֶיךָ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְנֶה אֶת-בְּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אֲחֵרָיו וְשָׁמְרוּ הַדָּרָךְ הַלְעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא ה' עַל-אַבְרָהָם אֶת-אֲשֶׁר-דִּבֶּר עֲלָיו:** האומה היוצאת ממנו תקבל ותקיים התורה ותמשיך בדרך של אברהם להפיץ ידיעת יחודו אחדותו ושמו של הבורא.

עניני הליכת אברם מארץ מולדתו שלוש התחלות היה לאומה הישראלית

א' התחלה כוללת וזהו בריאת אדם הראשון ... פר' בראשית

ב' התחלה שניה ג"כ כוללת נח ושלשה בניו ... פר' נח

ג' התחלה שלישית הוא אברהם ... פר' לך-לך ועל כך פירש רש"י בבר' כמ"ש רז"ל בשביל התורה שנקראה (**משלי ח**) **ראשית דרכו** ובשביל ישראל שנקראה (**ירמיה ב**) **ראשית תבואתה**

לך-לך מארצך וממולדתך – מקף תביר מרכא טפחא **ומבית אביך** – מונח אתנה

מארצך וממולדתך – מרכא טפחא, יתור לרבות, שריבה על המקום עצמו את המעשים הרעים שעשו, מקום חרון אף ה' בגלל עבודה זרה.

לך-לך - תביר בתפקיד התמעט – התנתק מתכונות ומעשי ע"ז של **ארצך וממולדתך**, אף-על-פי ש: **לך-לך** – מקף בתפקיד ענין בעל מספר תת ענינים, אפשר כי אלו שלושה דברים שהדרך גורמת כפי **רש"י** (**בר נח יב,ב**) - לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון וממעטת את השם.

לך-לך - תביר בתפקיד התמעט - התנתק **ומבית אביך**, כי בו אין לך צאצאים, אבל תדע כי **ומבית** – מונח מרבה שמבית אביך יצאו רבקה, רחל, לאה, בלהה, זלפה, **אביך** – מונח, מגביל שרק מבית אביך יצאו הנשים ולא ממקום אחר.

והדבר מתואם עם טעמי (**בר ח"ש כד,ד**) כאשר שלח עבדו להביא אשה לבנו

כִּי אֶל-אֶרְצִי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי תֵלֵךְ וְלָקַחְתָּ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק:

כִּי אֶל-אֶרְצִי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי – דרגא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים שעל כל אחד חל הענין או המצטרפים לענין, צווהו לחפש בכל חלקי מקורו, **תֵלֵךְ** - אתנה, מגביל רק לארץ המקור.

אכן עבד אברהם שם פעמיו אל-עיר נחור (**בר ח"ש כד,ג**)

וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה נְמָלִים מִנְמְלֵי אֲדָנָיו וַיֵּלֶךְ וְכָל-טוֹב אֲדָנָיו בְּנָדוֹ וַיָּקֶם וַיֵּלֶךְ אֶל-אַרְם נַחְרָים אֶל-עֵיר נַחֲוֹר:

וַיֵּלֶךְ (השני) – תביר, **אֶל-אַרְם נַחְרָים** – מרכא טפחא, ריבה את כלל הארץ והמולדת, אבל **אל-עיר נחור** – סלוק, הגביל ההליכה לבית נחור.

ובצווי יצחק אבינו ליעקב אבינו (**בר תלדות נח,ב**)

קום לך פהנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח-לך משם אשה מבנות לבן אחי אמך:

אבי אמך – אתנה, הצווי הוא לבית האב בלבד, **אבי** – מונח ריבה, שהוא גם אב לבן שתקח רק בת שלו ובפועל בנותיו.

ומקום מושבו בחרון (**בר ויצא נח,ג**) **וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנותי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המראק והתורה שבעל-פה, התשפ"א - תשפ"ג: תמצית ההשקפה: אתגה, סלוק - סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל: מונח - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרקא - מחרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא - שני משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; זרקא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מונח רביע - לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישיה: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, בצנת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים אחרים בתושבע"פ.

לך-לך יביא - יג: [יא] ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה

ויאמר אל-שכר אשתו הנה-נא ידעתי כי אשה יפת-מראה את:

[יב] ויהי כי-יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו:

[יג] אמרי-נא אחתי את למען ייטב-לי בעבורך וחייתה נפשי בגללך:

"א - ויהי - זקא-גדול - 36 מופעים בתנ"ך של ויהי בזקא-גדול

ויהי - זקא-גדול - בתפקיד של שלוש או שניים באופן אחד ואחד באופן אחר.

[יא] ויהי - זקא-גדול, שלושה נסיונות לקחת את שרה מאברהם (פרעה, עוג הפליט ממלחמת ארבעה מלכים בחמישה (הערת ר' צדוק

כולל אור משה), אבימלך) בלי עוג פעמיים לקחת את שרה, ופעם ארע ליצחק (אבימלך) שחמד את רבקה אשתו

[יא] ויהי - זקא-גדול, בבלי שבת לא,ב משנה. על שלש עבירות נשים מתות בשעת לידתן: על שאינן זהירות בנדה, בחלה, ובהדלקת

הנר. (לב,א) ראשית קראתי אתכם - על עסקי ראשית הזהרתי אתכם, נשמה שנתתי בכס קרויה נר - על עסקי נר הזהרתי אתכם. אם

אתם מקיימים אותם - מוטב, ואם לאו - הריני נוטל נשמתכם. ומאי שנא בשעת לידתן? אמר רבא נפל תורא - חדד לסכינא.

רש"י בבלי שבת לב,א

הריני נוטל נשמתכם - ותאבד רביעית דמכם, ויכבה נרכם, ויבטל שם ראשיתכם, ונשים נצטוו על כך, כדאמרינן בבראשית רבה: היא

איבדה חלתו של עולם - שעל ידה נטרד אדם הראשון שנתרם כחלה, וככתה נורו של עולם, ושפכה דמו, ועוד, שצרכי הבית תלוין בה.

נפל תורא - לארץ, שהוא עומד לשחיטה הכל אומרים: חדדו לסכינא עד שלא יקום, ויהא טורח להשליכו, כך, הואיל ואיתרע מזלה -

מזומנת פורענותה לבא.

[יא] ויהי - לשון צער, שהצער לאשה הוא בכל מצב סכנה לחייה ולא רק בשעת לידה כפי' רש"י בבלי שבת לב,א הואיל ואיתרע מזלה -

מזומנת פורענותה לבא. (הערת ר' צדוק כולל אור משה בשם המהר"ל יעקב חשש לשלוח את בנימין מפני הסכנה בדרך, אשה נקראת

בית הפך של דרך שהיא סכנה.) כאן אברהם ושרה בדרך ונכנסו לסכנת חיים ועריות ובזכות ששרה אמנו שמרה שלושה אלו כפי שמפורש

אחר מותה רש"י בר' חיי שרה כד,סז) האהלה שרה אמו - ויביאה האהלה ונעשית דוגמת שרה אמו, כלומר: והרי היא שרה אמו; כל

זמן שהיתה שרה קיימת, היה נר דולק באהל מערב שבת לערב שבת, וברכה מצויה בעיסה, וענין קשור על האהל; ומשמתה - פסקו,

וכשבתה רבקה - חזרו. בראשית רבה (ס,טז).

ולמדרש המבוסס על הכתוב ישעיהו נא,א: שמעו אלי רדפי צדק מבקשי ה' הביטו אל-צור הצבתם ואל-מקבת בור נקרתם:

הדורש כי בתחילה נגזרה גזירה, שלא יולידו יש לענות שאפשר כי כבר השתנתה הגזירה ושרה כבר קיימה מצוות נדה, או לומר כי סיפור

המעשה מתיחס לשתי מצוות שיכלה לקיים ולשלישית שקיימה בבוא העת.

[יב] ויהי - רביע, ע"פ רמב"ם ספר המדע הל' יסודי תורה פ"ה ה"א - ה"ד - מצוות קידוש השם (ראה גם ס' החינוך מצוה רצו, וש"ע

י"ד סי' קנו,הלכות מלכים פ"י ה"ב ... אינו מצוה על קדוה"ש)

באילו תנאים ישראל ימסור נפשו על קידוש השם ובאילו תנאים לא ימסור נפשו על קידוש השם.

(א) - הבחנה בין שעת השמד ולא שעת השמד. רמב"ם יסודי תורה פ"ה ה"ג - מגדיר שעת השמד כגזירת גויים לבטל דתם של ישראל או

לבטל מצוה מן המצוות בין נאנס בפני עשרה מישראל בין נאנס בינו ובין הגויים - יהרג ואל יעבור

סיפור המעשה בירידת אברהם למצרים אינו בשעת השמד ולא אנסו את אברהם לעבור על המצוות. לכן [יב] ויהי - רביע, מרמז לארבע

מצבים שלא בשעת השמד ע"פ רמב"ם הל' יסודי תורה פ"ה ה"ב

1 - האם הישראל נדרש לעבור על אחת משלוש המצוות עבודה זרה, גלוי עריות, שפיכות דמים - יהרג ואל יעבור

2 - בשאר המצוות אם הגוי מצווה לעבור על שאר המצוות לחנאתו של הגוי, כגון יבשל לו, או אנס אשה לבועלה וכיוצא בזה, - יעבור

ואל יהרג

3 - בשאר המצוות אם הגוי מצווה להעבירו על המצוות בלבד (ולא להנאת הגוי) אם אין שם עשרה מישראל - יעבור ואל יהרג

4 - בשאר המצוות אם הגוי אנסו להעבירו על המצוות בלבד (ולא להנאת הגוי) בעשרה מישראל - יהרג ואל יעבור

רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ד כל מי שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, וכי

ולכן אברהם אבינו פעל כל מה שאפשר שיעבור ואל יהרג וזה הכתוב [יב] ... כי-יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת

והרגו אתי ואתך יחיו: [יג] אמרי-נא אחתי את: אם היו אומרים לו במפורש ככתב רמב"ם הלכות יסודי התורה פ"ה ה"ה

נשים שאמרו להם עובדי כוכבים תנו לנו אחת מכן ונטמא אותה ואם לאו נטמא את כולכן יטמאו כולן ואל ימסרו להם נפש אחת

מישראל, וגו' אז יהרג ואל יעבור. אבל כאן לא הייתה שעת שמד (רמב"ם שם ה"ב) המצרים לקחו את שרה בעצמם ולהנאתם ולא אנסו

את אברהם לעבור על המצוות, ואין שם עשרה מישראל, לכן לא היה על אברהם למסור נפשו. ועוד שאפשר היה שלא יפגעו בה כמרומז

בטעמי מהפך פשטא בכתוב כי-יראו אתך המצרים (הערת חיצונית כהן כולל נתיבות צבי: אונקלוס תרגם כי - כאשר, לכן תבנית

הטעמים משנה למשמע תנאי כ-זוהר תזריע נבא, שאם שרה תשמר מעבירה לא יפגעו בהם). ועוד ב-זוהר הנ"ל נדרש כי מלאך מגן היה

לשרה ולכן לא חשש אברהם לשלומה, אבל חשש לשלומה. הרב שטרן מאורות הדף פסחים קיה התשס"ו בשם חת"ם סופר: א"א היה יחיד שהאמין בה' ולא

ידע אם יהיו אחרים שיבואו עמו לכן מסר נפשו כשהשליכוהו לכבשן. אבל אחרי שה' הבטיחו שיעשהו לגוי גדול, הקפיד לשמור עצמו כדי שתתקיים הבטחת ה'. ובשם גדולים

רק כאשר א"א היחיד שהאמין בה' ניצל מהכבשן ע"י יחידו של עולם, הכיר העולם בה' וזה היה בשנת ה-52 של א"א והיא שנת 2000 לבריאה ואז הסתימו 2000 שנות

תוהו והחלו 2000 שנות תורה.

[יב] ויהי - רביע, 57 מופעים בתנ"ך, 20 בתורה, 3 - בראשית, 3 - שמות, 5 - במדבר, 9 - דברים

[יב] ויהי - רביע, רביע מרמז לכסא הכבוד שפעמים הוא במידת הדין ובהתגבר הרחמים הוא במידת הרחמים.

[יב] ויהי - רביע, צירוף שם הוי"ה לחודש תשרי שבו ארבעה ימים טובים המתחיל מראש השנה - יום הדין, יום הכפורים, חג הסוכות

- הרגל שעליו נאמר ושמתח בחדך וממנו לומדים לשאר ימים טובים, שמיני עצרת - יחוד ה' וכנסת ישראל

[יב] ויהי - רביע, ו"ה - צירוף המרמז למידת הרחמים המקדימה ל-י"ה צירוף המרמז למידת הדין, וב-זוהר תזריע נבא, נדרש כי מלאך

מגן היה לשרה ובזכות הישמרות שרה מעבירה ייטיב ה' עמם בעולם הזה ובעולם הבא. וע"פ זוהר בפר' וארא מלאך קשור לאחד מן

הארבעה המלאכים הראשיים שהם בארבעה צדדי כסא הכבוד ולכל אחד מהם קבוצות מלאכים העושים שליחותם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (ט"ו) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"ג. **תמצית ההשערות:** **אתנה** – סוף פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך; **רבו**; **דראג** – מצרף; **תבר** – מחלק, מבעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול; **יתור לרבנות**, **מכל מקום:** **דראג תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסק** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט; **1** – זקא-קטן – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** – **תראא** – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אָלְתִיָּהּ ... לֹא-בְרָכָה גו' אַבְל גְּבִי אַבְרָהָם זָכַר שֵׁם שַׁל ד' בְּכִרְיִת בֵּין הַבְּתָרִים (ט) – אִפְשָׁר שְׁכוּנְתָּ ל- (בְּר' לך טו,א) דְּבַר-ה' וְא"ל (בְּר' לך טו,א) אֲנִכִּי מִגְּדֹלָהּ שְׁהוּא מוֹעִין חַתְמִימָה אֱלֹו כּוּחוֹת אֱלֹהִים הֵם נְסִים נְסִתִּירִים אַבְל נְסִים הַנְּגִלִים פּוֹעֵל אוֹתָן הַש"י בְּשֵׁמוּ הַמִּיּוּחַד שֵׁם הַהוּיָה וְז"ש לְמַשָּׁה וְאֵרָא אֵל אַבְרָהָם גו' בְּאֵל שְׂדֵי גו' שְׁהוּא כַח אֱלֹהֵי הַמְּשַׁדְּד מְעַרְכָּה בְּנְסִים נְסִתִּירִים לְכָל אַבְל שְׁמִי ה' הַפּוֹעֵל נֹס נְגַלָּה לֹא נּוֹדַעְתִּי לָהֶם וְעוֹד מְפּוֹרֵשׁ בְּפ' חֵלֶק;

מלמדנו ה- **מהרש"א** שנוסח חתימת הברכה "ברוך אתה הוי"ה" (הבא מן הכתוב **(בְּר' לך יב,ב) וְהִנֵּה בְּרָכָה**) מגן אברהם" מאחד את הכוחות האלהיים שבהם ה' מנהיג את העולם בנסים נסתרים, ומעורר הנהגה של נסים גלויים שהש"י פועל אותן בשמו המיוחד שם הויה. ועל כך אנו מתפללים ג' פעמים ביום שיהיה גלוי אלקות בנגלה.

(בְּר' לך יב,ב) וְהִנֵּה – טפחא בתפקידים אחדים (א) רבוי משמעות כפועל בכעין זמן מתמיד (ב) כרמז לשם הוי"ה המבטא יחידות ואחדות, (ג) כרמז לשם הוי"ה בצירוף חדש תשרי – שבראש חודשו נברא האדם ועל-כן נקרא הרת עולם אע"פ שהבריאה החלה בכ"ה אלול, וזהו חדש שבו העולם נידון כל שנה מחדש (ד) וזהו צירוף שם הוי"ה שבו מקדים הרחמים (ו"ה) לגבורה (י"ה)

נתבונן בר"ת וס"ת של **וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל**, ר"ת מלת גל"ו ס"ת כל"י, ע"פ **מהרש"א חידושי אגדות פסחים קיז,ב** הקב"ה עושה את אברהם ובני ישראל לכלי המגלה אלקות בעולם, וכך כתב **שפת אמת** (בר' לך תר"ן) והאבות נעשו כלים אשר על ידיהם יכולין גם אנחנו להמשיך אלקותו ית' אלינו, וזהו כלי המטהר את העולם כנדרש ב-**במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא ד"א וְהִנֵּה בְּרָכָה** והיה בריכה מה הבריכה הזו מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב רחוקים תחת כנפי השכינה.

טור אורח חיים הלכות תפלה סימן קיג

ברכה ראשונה והיא אבות תניא מנין שאומרים אבות שני' הבו לה' בני אלים ומנין שאומרים גבורות שני' הבו לה' כבוד ועז ומנין שאומרים קדושות שנאמר הבו לה' כבוד שמו ופוחתים באלהי אברהם דאמר ריש לקיש **(פסחים קיז,ב) (בְּר' לך יב,ב) וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל** זה שאומרים אלהי אברהם **וְאִבְרָהָם** זה שאומרים אלהי יצחק **וְאֶנְדְּלָה שְׁמִיךָ** זה שאומרים אלהי יעקב יכול יהיו חותמין ככולן ת"ל **וְהִנֵּה בְּרָכָה** כך חותמין ואין חותמין ככולן והיא פותחת וחותמת בברוך מפני שהיא ברכה ראשונה והאחרות כולן הן ברכה הסמוכה לחברתה הילכך אין פותחות בברוך ואף על פי שאין מלכות בפתיחה י"א אלהי אברהם הוי כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם וי"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרינן בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות.

(בְּר' לך יב,ב) וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל – פשטא מונח זקא-קטן, **גְּדוֹל** – זקא-קטן בתפקיד שני דברים בנוסח ברכת אבות הקשורים באברהם אבינו. (א) הברכה פותחת "ברוך אתה ה' א-להינו וא-להי אבותינו" ואינה ממשיכה "מלך העולם" אלא בלשון ה-**טור** י"א אלהי אברהם הוי כמו מלכות שאברהם המליך אותו על כל העולם שהודיע מלכותו ואלהותו לכל באי העולם ע"פ **מאור עינים** שעל ידי הליכה זו (של אברהם) יולד בן למאה שנים והוא מדת הגבורה שיתפשט בעולם שיתפרסם אלהותו יתברך על ידי יצחק במדת הגבורה וכמו שאמר הכתוב **(בְּר' לך יב,ב) וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל וְאֶבְרָהָם** וזה בלשון ה-**טור** וי"א האל הגדול הגבור והנורא הוי כמו מלכות דלאו דוקא לשון מלכות בעינן כדאמרינן בפ"ב דר"ה (לב ב) שמע ישראל הוי מלכות.

סיכום: הנוסח אלהי אברהם אלהי יצחק (ואולי גם אלקי יעקב) הוי כמו "מלך העולם" המנהיג את העולם במדות וכוחות שונים. לפי המהרש"א שם הוי"ה שבנוסח החתימה "ברוך אתה הוי"ה מגן אברהם" מאחד את כל המדות והכוחות, ושם אברהם כמייצג מדת החסד והאהבה, מייצג את תכלית כל המדות והכוחות והתכללותם בחסד ובאהבה.

(ב) ברכת אבות חותמת "ברוך אתה הוי"ה מגן אברהם", בלשון הטור ע"פ רשב"ל (בבבלי פסחים קיז,ב) יכול יהיו חותמין ככולן ת"ל **וְהִנֵּה בְּרָכָה** כך חותמין (מגן אברהם) ואין חותמין ככולן. והסיבה לכך מוסברת (א) ב-**קדושת לוי** אברהם רומז על מידת אהבה (טט) – כנוי למידת חסד), יצחק ויעקב מייצגים התפארת והגבורה (ותכלית שניהם) הוא רק שיתעורר מדת אהבה, כי 'חותם' הוא תכלית הדבר.

(ב) ב-**מאור עינים** עיקר החתימה וסוף הכוונת היא כך להתכלל בחסד שתועלת הצמצום שמצד הגבורות (יצחק) הוא להוליד הרחמנות (יעקב) שיהיו בני העולם יכולין לקבל את אור החסד הגדול וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו אין סוף וכי"ר בילא"ו.

(ג) סדר הברכות ע"פ **במדבר רבה (וילנא) נשא פרשה יא** (טט השפעת פסוק **(בְּר' לך יב,ב)** על סדר ברכות תפילת שמונה עשרה) ... א"ר חייא בר זעירא **וְהִנֵּה בְּרָכָה** ברכתך קודמת לברכתך שמשם אומרים מגן אברהם אח"כ אומרים מחיה המתים, (טט השפעת פסוק **(בְּר' לך יב,ב)** על סדר ברכות תפילת שמונה עשרה) ד"א **וְהִנֵּה בְּרָכָה** והיה בריכה מה הבריכה הזו מטהרת את הטמאים אף אתה מקרב רחוקים תחת כנפי השכינה

הסבר בהקבלה אל (שם יתרו כ,ב) אֲנִכִּי תִי אֶלְתִּיָּהּ:

(בְּר' לך יב,ב) וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל – פשטא מונח זקא-קטן, זוהי גם תבנית הטעמים של הכתוב הבא בטעם עליון **(שם יתרו כ,ב) אֲנִכִּי תִי אֶלְתִּיָּהּ** – פשטא מונח זקא-קטן, פשטא מרמז כי **אֲנִכִּי** – היחיד והבריאה מאוחדת בי, אשר שמי תי- וטעם מונח מרמז כי בשמי מונח שאני ומהוה ומחיה בתמידות הבריאה, ואשר ע"י שמי **אֶלְתִּיָּהּ** – זקא-קטן בתפקיד שניים בראתי חומר ורוח.

(בְּר' לך יב,ב) וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל – פשטא מונח זקא-קטן, **אֲנִכִּי** – היחיד **וְאִפְשָׁר** – פשטא, את אברהם ובניו **לְגֹוִי גְּדוֹל** יחיד, שטעם מונח מרמז שמונה בו בתמידות שני תפקידים המרומזים בטעם זקא-קטן במלת **גְּדוֹל**, שע"פ **שפת אמת** (לך לך תר"ן) שרשם באברהם, והנה בני ישראל ... מיוחדים בב' אלו: (א) קרבת ותפלה שתקנו האבות במקומם, שזה ענין התקרבות אל השי"ת, ותפילת י"ח ברכות בסדר קבוע היא עבודה של פתיחת שערי שמים ותיקון הטבע והבריאה המתחדש להיות דבוק לשרש, זה מתקן את עולם החומר; (ב) תורה ממשכה חיות רוחנית.

(בְּר' לך יב,ב) וְאִפְשָׁר לְגֹוִי גְּדוֹל – פשטא מונח זקא-קטן, זוהי גם תבנית הטעמים העליונים של **(שם יתרו כ,ב) אֲנִכִּי תִי אֶלְתִּיָּהּ** – פשטא מונח זקא-קטן, פשטא מרמז כי **אֲנִכִּי** – היחיד, תי- מונח, בשמי מונח היחוד והאחדות של הבריאה, **אֶלְתִּיָּהּ** – זקא-קטן בתפקיד שניים בראתי בריאה בשני אופני צמצום: אור סובב (המקיף, נקרא גם עיגולים, נפש, ממנו נברא עולם החומר בנפילה, בהעלם אחד) ואור ממלא (הפנימי, נקרא גם קו יושר, רוח, שבו יש סדר השתלשלות רוחנית).

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טו"ר) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**; **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקף** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, I; **זקף-קטן** – 2; **זקף-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקף-קטן** ... **זקף-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו ששור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכהה: **פוזר** – דרוש מהפסוק רעיונו נושאים/אח/ים בתושבע"פ.

(בר' לך יבג), וְאֶעֱשֶׂה לְנָוִי גְדוֹל – פשטא מונח זקף-קטן,

אָנָכִי – היחיד **וְאֶעֱשֶׂה** – פשטא, את אברהם היחיד למתקן עולם במלכות ה' – מונח, שמי שמונח בו היחוד והאחדות של הבריאה, ע"י אברהם ובניו שיהיו **לְנָוִי** – מונח, המונח בתכלית לפרסם היחוד והאחדות, ע"י **גְדוֹל** – זקף-קטן בתפקיד שני דברים, שע"פ **שפת אמת** (לך לך תר"ן) שרשם באברהם, והנה בני ישראל הם מיוחדים בב' אלו: (א) קרבנות ותפלה שתקנו האבות במקומם, שזה ענין התקרבות אל השי"ת, ותפילת י"ח ברכות בסדר קבוע היא עבודה של פתיחת שערי שמים ותקון הטבע והבריאה המתחדש להיות דבוק לשרש, זה מתקן את עולם החומר; (ב) תורה ממשיכה את אור המלא.

וְאֶעֱשֶׂה לְנָוִי גְדוֹל וְאֶבְרַכְךָ – פשטא מונח זקף-קטן מונח זקף-קטן במלה אחת

(א) פעמיים זקף בין שני קיסרים כעין הקש, בנין אב, דבר החוזר וקורה

(ב) **וְאֶבְרַכְךָ** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה נאמר באחד וחל על הכל, נקרא גם ריבה וריבה את הכל.

כמסקנה מ-**בבלי פסחים קיז,ב** ופירושו **המאירי** לגמרא זאת: חתימות ברכות תפילות עמידה הן בלשון הווה שמשמעותן מכאן ולהבא, וזה ככעין **הקש** מלשון הכתוב **בראשית לך-לך יבג, ג**: שהוא בלשון עתיד ומשמעותו מכאן ולהבא באופן שחוזר וקורה. דבר זה מתבטא במיוחד בכתוב **וְהָיָה בְרַכְּךָ** כנדרש ב-**במדבר רבה (וילנא) פרשת נשא פרשה יא** ... מכאן ואילך אמר הקדוש ברוך הוא הרי הברכות מסורות לכם, הכהנים יהיו מברכים את בני כשם שאמרתי לאברהם אביהם **(בר' לך יבג), וְהָיָה בְרַכְּךָ** לכך נאמר **(כמ' נשא ו,ג) דַּבַּר אֱלֹ-אֱהָרֹן וְאַלְעָזָר בְּנֵי אֱלֵאָזָר וְיִשְׂרָאֵל אֲמֹתֵיהֶם: (ס)**.

הקב"ה העביר את הכח הברכות לברך את כל העולם לאברהם אבינו שזה נאמר באחד וחל על כל דורות בני ישראל, אברהם מסר כח הברכות ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב לכהנים, נמצא שהכהנים (חוזרים ו-) מברכים מכה הברכה שנתנה לאברהם אבינו.

ועוד כעין הקש שבתורה הוא רמז בתבנית הטעמים ובנביא הוא בכתוב **וְאֶבְרַכְךָ** – מונח זקף-קטן במלה אחת, כעין מידה נאמר באחד וחל על הכל, נקרא גם ריבה וריבה את הכל. ברכת התפילה הראשונה חותמין ב-מגן אברהם. ברכת ההפטרה האחרונה חותמין ב-מגן דוד, כפי שהובטח לדוד בכתוב **(שם' ב' ז,ט), וְעֲשִׂיתִי-לְךָ שֵׁם גְדוֹל כְּשֵׁם הַגְּדֹלִים** (רש"י – כאברהם כיצחק ויעקב), מפה מצאו חכמים סמך לתקנתם לקביעת הנוסח של ברכת ההפטרה האחרונה.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – התשפ"ג; תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל מונח – רבו; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבו; דרנא – מצרף; תבר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור רבות, מכל מקום; דרנא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תבר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תבר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלישא – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פזר – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.4 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ו)

בראשית לך-לך יב,ג: וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ וּמִקְלָלָהּ אָאָר וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ:

פי' אור-חיים - וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ כשיהיו לך בברכה אחת ב' שהם (טט: כנאמר קודם המברך ו-1) המקלל ומתכוין לברכה (ע"פ **בבלי מועד קטן ט,ב**), שלא תאמר כי עיקר המברך הוא הראשון ואין הב' אלא מפרש, תלמוד לומר מִבְּרַכְיָהּ כי שניהם יתברכו. **אור-חיים** ... והמקללים הם שני פרטים, פרט אחד יש שישנה בברכה ונמשכת התבה למעלה (טט: לכתוב לפניו), ופרט אחד הם בארירה ונמשכה התבה למטה (טט: לכתוב אחריה) ... ואומרו וּמִקְלָלָהּ, יש גם כן להסמיכה למעלה (פי' **מאורי אור** - י"ל כי וּמִקְלָלָהּ מוסב על מִבְּרַכְיָהּ) והוא על דרך אומרים במסכת **תענית** (דף **נא**), טובה קלה שקללם אחיה השילוני מברכה שברכס בלעם וכו' (טט) - וגם נמשך למטה) וּמִקְלָלָהּ פרט אחר שאינו אלא מקלל, לזה **אָאָר**. (ע"פ **מאורי אור** ומאורי חיים הוצאת עוז והדר התשס"ד)

בבלי מועד קטן ט,א רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רבי שמעון בן יוחי, איפטור מיניה באורתא. ... אמר ליה לבריה: בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכון. אזל, ... (מועד קטן ט,ב) אמר להו: דאמר לי אבא: זיל גביהו דליברכון. - אמרו ליה: יהא רעוא דתזרע ולא תחצר, תעייל ולא תיפוק, תיפוק ולא תעייל, ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך, לבלבל פתורך, ולא תחזי שתא חדתא. כי אתא לגבי אבוה, אמר ליה: לא מבעיא דברוכי לא בירכן - אבל צעורי צעורן. - אמר ליה: מאי אמרו לך? - הכי והכי אמרו לי. - אמר ליה: הנך כולהו ברכתא נינהו; תזרע ולא תחצר - תוליד בניס ולא ימותו. תעייל ולא תיפוק - תעייל כלתא ולא ימותו בנך דליפקון. תיפוק ולא תעייל - תוליד בנתא ולא ימותו גוברייהו וליהדרו לותיך. ליחרוב ביתך וליתוב אושפיזך - דהאי עלמא אושפיזך והיא עלמא ביתא, דכתיב קרבם בתימו לעולם אל תקרי קרבם אלא קברם. לבלבל פתורך - בבני ובנתא, ולא יתחזי שתא חדתא - דלא תמות אנתך ולא תנסב אינתא אחרית.

וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ, ... **מִבְּרַכְיָהּ** – מונח זקא-קטן במלה אחת, כעין ריבה וריבה את הכל. רוצה לומר שהכליל את כל האפשרויות אפשרות (א) היא כפשט מִבְּרַכְיָהּ מברכים רבים, ו-**אור חיים** פי' אבל מִבְּרַכְיָהּ את כולם יברך. אפשרות (ב) תילמד מפ' **אור חיים ונמשכת התבה למעלה** (טט: לכתוב לפניו) בכך שטעם טפחא ללא מרכא לפניו במלת וּמִקְלָלָהּ פועל בתפקיד התפשטות אפיון (תכונה) של תוכן מלה זאת אל הכתוב לפניו. ואז נלמד שיש ברכה בתוכן הנדמה לקללה.

אָאָר – אתנה, מגביל קללת ה' למקלל את אברהם ומעכבה עד שהמתכוין לקלל יקלל בפועל

אור חיים ... ויש לשאול למה שינה לשונו (טט: היינו סדר כ') בענין הברכה אמר וְאֶבְרַכְהָ מִבְּרַכְיָהּ הקדים ברכתו לברכתם ובקללה הקדים קללתם לקללתו. הטעם הוא כי המברך יקדים ה' לברכו קודם שיברך לאברהם מה שאין כן המקלל לא יקדים ה' לאור אותו. והטעם הוא כי יחפוץ ה' להפחיד לבל יזלזל אדם בכבודו של אברהם. וזולת זה אם יקדים ה' לקלל מי שהוא עתיד לקלל (והוא יפגע קודם שקלל) לא יורגש הדבר כי הוא זה סיבה ויכשלו בירכו בני אדם גם בני איש. אבל בערך הברכה אין מכשול. ואם לצד ההטבה, הנה מבורכים בו כל המשפחות. גם טעם הקדמת ברכת המברכים כדי שתתיקיים ברכתם לאברהם:

וְנִבְרַכְיוּ בָהּ – מונח זקא-קטן, זקא-קטן שני כיווני הסבר.

דרך הסבר של **אור חיים** ... **וְנִבְרַכְיוּ בָהּ** וגו'. וזה הוא ההפך שבין מִבְּרַכְיָהּ לשאינו מברך ולא מקלל כי מברכו יברכהו ה' בכבודו מפיו אבל שאר מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ יתברכו מאמצעות אברהם: מְשַׁפְּחֹת – מרכא, מרבה לברכה הָאָרֶץ – סלוק מגביל הברכה רק למי שאברהם יחליט שראוי לברכה מבין המשפות האדמה שלא מברכות אותו מיוזמתן.

דרך הסבר של **תורה תמימה**

וְנִבְרַכְיוּ בָהּ – מונח זקא-קטן, ענין של שתיים **תורה תמימה** וְנִבְרַכְיוּ בָהּ - א"ר אלעזר, מאי דכתיב וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ: אמר לי' הקדוש ברוך הוא לאברהם, **שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך, רות המואביה ונעמה העמונית**^(ט) [יבמות ס"ג א']:
תורה תמימה הערה ח ונראה דייק הלשון וְנִבְרַכְיוּ דלפי פשוטו הול"ל והתברכו, וכמו דכתיב בס"פ וירא, ודריש וְנִבְרַכְיוּ מלשון מברך את הגפן (כלאים פ"ז מ"א), ודריש על רות ונעמה שיצאו מהן מלכים ונביאים, מרות - דוד המלך, ומנעמה אמו של רחבעם יצא אסא ויהושפט חזקיה וישעיהו הנביא:

תורה תמימה כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ - א"ר אלעזר, מאי דכתיב וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ, אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל^(ט) [יבמות ס"ג א']:

על לשון בבלי יבמות סג,א יש דרכי הסבר אחדות. נביא כאן דעת התורה תמימה ודעת בית הבחירה .
(בדרך הסבר ה) **תורה תמימה הערה ט**) לא נתבאר מי ומה הם משפחות הדרות באדמה, והלא כל העולם דרים באדמה [וכמו שהקשו כהאי גונא בשבת פ"ה א' על הלשון (**בר' וישלח לו,ב**) יִשְׁבֵי הָאָרֶץ אטו כו"ע יושבי רקיע הם, עיין שם ולפנינו ס"פ וישלח]. ונראה דקאי על כל משפחות הבעלי חיים שהם דרות על האדמה ממש, וכן מצינו בלשון חז"ל דקרו לבהמות וחיות גדולי קרקע [עירובין כ"ז ב' ובכ"מ]. גם י"ל דקאי על פראי אדם השוכנים בנקיקי הסלעים וכדומה. ודריש כן מדלא כתיב כל גויי הארץ כלשון הפסוק ס"פ וירא והתברכו בורעך כל גויי הארץ:

(בדרך הסבר ה) **בית הבחירה למאירי יבמות סג,א**

... לעולם יתעורר אדם למצות להיות נמנה מכלל הצדיקים שכל העולם אינו מתברך אלא בשבילם. דרך הערה אמרו וְנִבְרַכְיוּ בָהּ כָּל מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ אפילו משפחות הדרות באדמה אינם מתברכות אלא בשביל ישראל כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא (ללא כל קשר לעם ישראל) אינם מתברכות אלא בשביל ישראל:

לדרך הסבר זאת נסביר את הדברים הבאים

כָּל (חולם חסר) – יש אומרים שמשמעו ממש הכל שלא כמו (**בר' ויצא כח,ד**) כָּל-מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ שמשמעו לא ממש הכל.

כָּל – טפחא, כפותחת טפח להתאפיין מן הכתוב אחריה מְשַׁפְּחֹת הָאָרֶץ: ולהקיף ממש את **כָּל** (חולם חסר) הבריא, האנושות והחי והצומח והדומם ומה שקורה להם. וכדוגמת נדרש ב-**ב"ר פ"ר' לט** וְנִבְרַכְיוּ בָהּ וגו' הגשמים בזכותך, הטללים בזכותך.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מפך פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תביר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דרגא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מעניין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסיף מהעניין על העניין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקף; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהעניין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עמירה, שגגה = שחכה: **פוז** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

רוצה לומר כי כל מה שקורה בבריאה אינו אלא בשביל ישראל, ומשתלב יפה בפשט של **(בר' ויצא כח"ד)**, ו**יפריצת ימיה נקדמה וצפנה** ו**נגנבה** התפשטות דעת ה' וברכתו לכל העולם ע"י בני ישראל.

ראה **(בר' ויצא כח"ד)** ... ו**נברכי כנן כל-משפחת האדמה ובן-עד**: לענין יוחסין בעם ישראל ומי מותר לבוא במי.

בראשית לד-לך, יבד: ונגלך אבךם פאשר דבך אליו ה' ונגלך אתו לוט ואבךם בן-חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן:

כאשר – קדמא, לפי ש-**בבלי ע"ז ט,א** אומר כי מסורת בידינו כי פסוק **(יב,ה)** מלמד שזאת היתה שנת אלפיים לבריאה ולכן אברם היה בן חמישים ושתיים לכן לפחות פסוק **(יב,ד)** ואולי גם הפסוקים **(יב,א-ג)** מיקומם כאן מקדים את הזמן שבו קרו בפועל בעשרים ושלוש שנה.

ע"פ סדר עולם אברהם אבינו נולד בשנת 1948 לבריאת העולם. שנת דור הפלגה הייתה 1996. הרי שאברהם אבינו היה אז בן 48. תיכף אחרי שניצל מאור כשדים **(בר' נח יא,לא)** ו**ניקח טרח את-אבךם בנן ואת-לוט בן-דקרון בן-דקרון ואת שרי בלחם אבךם בנן ויצאו אהם מאור כשדים לקלל את-ארצה כנען ויצאו עד-חרן וישבו שם:**

תורה שלמה [צב] מביא מ-זר חלק א עח "אמר רבי אלעזר דהא לא כתיב ויצא אברם וגו' אלא **(בר'לך יב,ד)** ו**נגלך אבךם**, דהא יציאה בקדמיתא עבדו דכתיב **(בר' נח יא,לא)** ו**ניצאו אהם מאור כשדים וגו' (בר'לך יב,ד)** **כאשר דבך אליו ה'** דאבטח ליה בכלהו הבטחות. ... א"ר אבא ... מה כתיב **בצאתו מחרן**, א"ר אלעזר מחרן כתיב וההיא (טט - **בר' נח יא,לא**)) יציאה מארץ מולדתו הות בקדמיתא."

על בסיס **זר חלק א עח** ועל בסיס **בבלי עבודה זרה ט,א** המובא ב- **(בר'לך יב,ה)** מוצע ללמוד כך: משיצאו מאור כשדים שהו בחרן ארבע שנים כמרומוז בטעם רביע של **ואבךם** בתפקיד ארבע שנים. ואז אברהם אבינו בגיל 52 שנה יצא לארץ כנען. ושהה בה 18 שנה שבסופן הייתה ברית בין הבתרים, ואברהם אבינו היה אז בן 70 וחזר לחרן. שהה שם חמש שנים כמרומוז בתבנית הטעמים מונח רביע של **נגלך אבךם** בתפקיד חמש שנה. ואז יצא בצווי ה' לארץ כנען ולא חזר עוד לחרן.

מוסיף "נחלת יעקב" כי מספר תבות הפסוק **(בר'לך יב,ד)** 17 ועם הכולל 18 שיכסה את חלק השנה ששה בדרך הלוך ושוב, הרי 18 שנה. ועוד כי מספר 17 גיל "טוב" הרי אלו כל ההבטחות שהבטיחו ה'.

תורה שלמה [צב] מביא כי ב-זר חדש דרוש פסוק זה על הנשמה ויצה"ר ... **אבךם** זו היא הנשמה, **כאשר דבך אליו ה'** להכנס באותו גוף, **נגלך אתו לוט** זה יצה"ר.

אפשר כי טעם רביע של **אבךם** בתפקיד ארבע מרמז על ארבע בחינות החיוני שבאדם נפש רוח נשמה חיה וקשרם לארבע עולמות (אור החיים) ונסביר כי אותיות **אבךם** כעין נוטריקון א'צילות ב'ריאה יציר'ה מ'עשה . ומונח רביע של **נגלך אבךם** מרמז על חמשה חלקים רוחניים נפש רוח נשמה חיה יחידה ומתי הן נכנסים באדם (פני יהושע) ונסביר כי אותיות **אבךם** כעין נוטריקון מ'לכות תפארת' ב'ינה א"ב – רמז לאבא היא ספירת החכמה, א' לעצמה רמז למקור שמעל חכמה, כתר **(בן איש חי שנה שניה בהר בחקותי הקדמה)** אפשר הכוונה לארץ אנפין. מקור לדברים למשל ב-**בראשית רבה פר' בראשית פר' יד סימן ט**, על בסיס **(קהלת ג,א)** **מי יודע רום בגני האדם** וגו', **זוהר רעיא מהימנא כרך ב פר' תרומה דף קנח,ע"ב**. כאן מובאים מקורות עם מעט הסבר.

אור החיים (וי אמר כב"ב) ו**בת-פלוני פי תהיה לאיש זר וגו'...** עוד אמרו ז"ל **(זוהר ח"א פ ב צד ב)** כי בחינות החיוני שבאדם יתייחס אליו ד' כינויים, יש שיקרא נפש, ויש שיקרא רוח, ויש שיקרא נשמה, ויש שיקרא חיה, בסוד כי רוח החיה באופנים, ותקרא נשמה לנשמה. ואמרו אנשי אמת כי בחינה הבאה מאור עולם העשיה לצד היותו מועט ואין בו אלא כל שהוא מהחיונית המנענע, והוא הוא שמרגיש במורגשות עולם הזה, ועשה ה' ככה לסיבת העולם להיותו גס, וזו תקרא נפש, והבא מאור עולם היצירה לצד היותו עליון מעולם העשיה הארתה גדולה ותקרא רוח, והבאה מאור עולם הבריאה תקרא נשמה לצד הדרגתה, והבאה מאור עולם האצילות תקרא נשמה לנשמה:

פני יהושע בבלי ברכות יא,

... והנראה לענ"ד ליישב הכל בהערה אחת לפי מה שמצאנו בספר הזוהר ובספרי המקובלים שחמשה מיני נשמות מצינו באדם והן נפש רוח נשמה חיה יחידה וכמו שישד הקליר במוסף דר"ה והענין מבורא יותר במקובלים ששלשה מהם נפש רוח נשמה ישנן בכל מיני בני אדם דהיינו נפש הוא נפש התנועה הנתונה בו משעת העיבור שבאותו זמן מתחיל הולד להתנועע ונפש זו היא מספירת המלכות שבי' ספירות וחלק נשמת הרוח באה לכל אדם משעת הלידה והיא מספירת התפארת שבי' ספירות וחלק נשמת הנשמה ממש באה לו משעת היניקה והיא מספירת הבינה הנקראת אמא עלאה והיא אם הבנים כדכתיב כי אם לבינה תקרא על שם שכל השבעה מדות התחונות יונקות ממדה זו

... אלא שאם זכה הצדיק זוכה לנשמה יתירה העליונה הנקראת חיה והיא ממדת חכמה ודבר זה אי אפשר להמצא כי אם כשמגיע האדם לכלל גדלות היינו שהוא בן י"ג שנים ויום אחד שאז נתחייב במצות ונכנס בו היצר טוב ומאז ע"י מעשיו זוכה מעט מעט ע"י התגדלות לנשמת חיה הנזכרת. אמנם כן החלק הה' שהיא נשמת יחידה אין שום אדם זוכה בו בחייו אפילו צדיקים גמורים וזלת משה רבינו בלבד ולא זולתו אבל הצדיקים גמורים ודאי זוכין לנשמת יחידה לאחר מיתתן ... נמצינו למידין ... שלזה הענין נתכוון רשב"י ... שהוא בעל אגדה זו דהני חמשה ברכי נפשי שאמר דוד ע"ה הם כנגד חמשה חלקי מיני נשמות הנוכרים ... וכודאי כשהאדם זוכה לנשמת חיה ע"י מעשיו ומגביר היצר טוב על יצר הרע אין לך מפלה של רשעים גדולה מזו כמ"ש דוד ולבי חלל בקרבי ודרשו רבותינו כנגד יצה"ר והיינו נמי סיפא דקרא ורשעים עוד אינם, אמנם על חלק נשמת יחידה שכבר זכרנו שהיא באה לאחר מיתה היינו דקאמר כיון שנסתכל ביום המיתה אמר שירה, כן נראה לי:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף השלישי; (קדמא – סדר קדימות; אולא – גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תראא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

1.5 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ז)(בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית ב,ח: וַיִּטַּע ה' אֱלֹהִים גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר:

בראשית לך-לך יב,ו: [ו] וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ עַד מְקוֹם שָׂכֶם עַד אֵלֶיךָ מוֹרָה וְהִפְנַעְנִי אֵץ בְּאֶרֶץ:

[ז] וַיִּקְרָא הו' אֶל־אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְיִרְעָה אֶתְּךָ אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא אֵלָיו:

[רש"י] (בר' לך יב,ו) וַיַּעֲבֹר אַבְרָם בְּאֶרֶץ, נכנס לתוכה: עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם:

בראשית לך-לך יב,ח: וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם הַהֲרָה מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל וַיִּטַּע אֶהְלֵה

בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעֵץ וְהָעֵץ מִקֶּדֶם וַיִּבֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הו':

[רש"י] (בר' לך יב,ח) וַיִּבֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) אמנם יש פירושים אחרים לענין המזבחות שבנה אברהם אבינו, אבל כאן נעזר בפירושי רש"י בנושאי צרות לעם ישראל ותיקונים.

(בר' לך יב,ח) וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם - קדמא ואולא, ענין של סדר, כעין כלל ופרט וכלל. (בר' לך יב,ח) הַהֲרָה - רביע, (תחילת הפרטים)

(בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל - תביר טפחא, (בר' לך יב,ח) וַיִּטַּע אֶהְלֵה - מונח אתנה,

(בר' לך יב,ח) בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעֵץ מִקֶּדֶם - מקף מהפך פשטא מונח זקא-קטן, (בר' לך יב,ח) וַיִּבֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה - מקף מהפך פשטא

זקא-קטן, (בר' לך יב,ח) בֵּית־אֵל מִיָּם וְהָעֵץ מִקֶּדֶם וַיִּבֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ לַיהוָה - ... זקא-קטן ... זקא-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, דבר החוזר וקורה, (בר' לך יב,ח) וַיִּקְרָא - טפחא (תחילת הכלל בתראה), (בר' לך יב,ח) בְּשֵׁם הו' - מרכא סלוק

העיון במקורות העלה כי אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחד (בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל זה מקום קדושה גדולה,

אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחר יש במקום זה התגברות הטומאה והרע. הימצאות במקום אחד של טוב ורע הביא לשער שאולי מדובר בעץ הדעת טוב ורע ומקומו בגן-עדן המרומוז בתוכן ובתבנית הטעמים של מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל, וע"פ [זכרון שמואל א, ה, הרב

היינה שמואל שמריהו] ב-וַיִּטַּע אֶהְלֵה (משמע הכתיב אהל שלה).

[מאור ושמש] מרומוז בתיבת (בר' וישב לז,ד) שְׂכֻמָּה ראשי תיבות ש'ברי כ'לים מ'עולם ה'תהוה (יוסף רצה) לתקן זאת, (ולהוציא) הניצוצין

הנשמות הקדושים העשוקים ... לתקנם ולהעלותם מעמקי הקליפות.

מוצע לומר כי מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל זה מקום (בר' לך יב,ח) גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם. מקום עץ הדעת טוב ורע שבאכילת פריו קרה השבר האחר בחטא אדם הראשון וגם בו נפלו ניצוצין והנשמות הקדושים העשוקים ... בעמקי הקליפות...

עקירת הר מוריה לבית-אל בחלום יעקב מרמות לנאמר ב-(בר' לך יב,ח) וַיִּשֶׂם שֵׁם אֶת־הָאָדָם אֲשֶׁר יָצָר (מעפר מקום המזבח בהר המוריה)

ב-(בר' לך יב,ח) גֵּרְעֵדוֹן מִקֶּדֶם. ו-שופריה יעקב מעין שופריה דארם (הראשון) [בבא מציעא פד,א].

ועוד רמז לגן-עדן שאין בו מיתה בפי' [רד"ק] [שופטים א,כ], ... ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה (טט: בלוח החדשה, כמו שלא היה לו רשות בעיר המקורית)

אברהם אבינו ושרה אימנו בבואם לארץ-ישראל פותחים בתיקוני שברי הכלים ובתיקוני חטא אדם הראשון, חטא עץ הדעת טוב ורע. הם מכשירים את ארץ-ישראל לשוב להיות גן-עדן לצאצאיהם עליהם הם מובטחים ב-(בר' לך יב,ח) [רש"י] וַיֹּאמֶר לְיִרְעָה אֶת־הָאֶרֶץ הַזֹּאת

הַזֹּאת - עתיד אני להחזירה לבניך שהם מזרעו של שם. וַיִּבֶן־שָׂם מִזְבֵּחַ - על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

והכתוב (בר' וירא כג,ג) וַיִּהְיֶה כְּאֲשֶׁר הִתְעַו אֱלֹהִים מִבֵּית אֵבֶל מִלְמַד כִּי אַבְרָהָם אַבְיָנוּ וְשָׂרָה אֵימָנוּ בִּהְפַצַּת שֵׁם ה' בְּעוֹלָם הַחֲלוּ בַתְּהִלָּךְ

חזרת השכינה מהרקיע השביעי לארץ, ממנה היא עלתה בגלל חטאי אומות העולם. הם הורידו את השכינה מן הרקיע השביעי לרקיע הששי.

(בר' לך יב,ח) וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם - קדמא ואולא, כעין סדר וכעין כלל ופרט וכלל. אפשר כי הכלל בתראה הוא הכתוב וַיִּקְרָא בְּשֵׁם הו'

תפקיד הכעין כלל ופרט וכלל בא לרבות לתיקונים עתידיים כמו התיקונים לארבעה הפרטים השליליים המרומזים בטעם רביע של (בר' לך יב,ח) הַהֲרָה. הכלל הפותח וַיַּעֲתֵק מִשֶׁם מלמדנו על התאמצות אברהם אבינו, העתקה מאתגר לאתגר בהכשרת ארץ-ישראל לבניו.

בהעתקה זאת הוא הקים מזבח והתפלל לשבור את כח הטומאה במקום זה שהוא שורש להשפעת הרע בארץ-ישראל ולכלל העולם. כעין עץ הדעת טוב ורע שהוא צנור שעד חטא אדם הראשון היה סתום ליניקת הרע דרכו מהקדושה, ולהשפעה דרכו של חיות הרע והטומאה לאומות העולם ולכל דבר טמא.

תניא ליקוטי אמרים פרק א ... וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם כמו רחמנות וג"ח באות ממנה (קליפת נוגה שבעץ הדעת טוב ורע) כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליפי' נוגה שיש בה ג"כ טוב והיא מסוד עץ הדעת טוב ורע: משא"כ נפשות אומות עוברי גולמים הן משאר קליפות טמאות שאין בהן טוב כלל כמ"ש ב-(ע"פ שער מ"ט פ"ג). יניקת כל הדברים הטמאים היא משלוש הקליפות הטמאות דרך עץ הדעת טוב ורע.

(בר' לך יב,ח) מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל - תביר טפחא, בתפקיד הכרח לשני דברים. כאן אפילו מנוגדים (א) קדושת המקום (ב) התגברות הטומאה בגלל קדושת המקום, זה לעומת זה ברא האלקים. רמז לעץ הדעת טוב ורע והקלקול, משנפרץ המעצור שעצר את הרע מלמערב בטוב. ואברהם ושרה מתקנים את אדם הראשון וחוה (שליה פרשת חיי שרה תורה אור).

[זכרון שמואל א, ה, הרב היינה שמואל שמריהו אבד"ק אסטראווצא, ע' 14, (אוצר החכמה)] וַיִּטַּע אֶהְלֵה לְבֵית־אֵל. עיין ברש"י ובמדרש

שמתחילה נטה אוהל שרה ואח"כ שלו וצריך להבין אמה עשה כן שמהראוי היה שוהל שלו יתן תחילה ועיין בשפתי חכמים ונ"ל לפרש בטוב טעם כי ידוע ע"פ זוהר וספרי קבלה כי אברהם ושרה היו דמות אדם וחוה ואברהם ושרה התחילו לעשות תיקון להם והתחלת הקלקול היה עץ הדעת היה מחוה וממנה היה לאדם וא"כ בתיקון גם-כן צריך להיות מתחילה לחוה ואח"כ לאדם ולכן נטה

אהלה בתחילה ומרומז בפסוק וַיִּטַּע אֶהְלֵה (טט: כאילו כתוב אהל שלה) כי אהלה בגימטרי' אַם (בר' כג,ג) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ סָהָה כִּי הָיָה

הַיְתָה אַם פְּלִיחִי: ו-וַיִּטַּע בגימטרי' חוה. (טט: תיקון אהלה (אהל של שרה) זה תיקון חוה)

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם; טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג; **תמצית ההשערות**; **אתנה**, סליק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **המקד פשטא** – מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **דרגא** – מצרף; **תבר** – מחלק, ממעט, לא ממש; **טפיקא** = טרקה – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפיקא** – קב"שעשויה לגדול, יתור לרבנות, מכל מקום; **דרגא תבר טפיקא** – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; **מרכא תבר טפיקא** – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; **תבר מרכא טפיקא** – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקו** – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; **זקא סגול** – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול** – 3; **רביע** – 4; **מונח רביע** – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בחצי פסוק – היקש; השלישיה: **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **תראא** – דרוש בפסוק שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכהה; **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכהה; **פוזר** – דרוש מהפסוק רעיו לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחד (בר' לך יב,ח) מקדם לבית-אל** זה מקום קדושה גדולה, שהה המוריה נעתק לשם (כמו **בר' לך יב,ח**) **ניעתק משם**) בשעת שהות יעקב אבינו בו ביציאתו מארץ-ישראל ועל-כך כתב **[דברי דוד בראשית כח] ... עכ"פ כיון שהיה שם קדושת בהמ"ק בלילה ששכב שם, ועל זה סיים ואמר: (בר' ויצא כח,ט) ואולם לזו שם-העיר לראשונה: כלומר שנשארה העיר אחר קפיצת עקירת בהמ"ק וחזרה כבתחילה רק שנשתנה שם של לזו לבית אל לזכרון מה שהיה, ומפ' [רד"ק] על [שופטים יב,א] נִכְּן עִיר נִיקְרָא שְׁמָה לְזוּ הוּא שְׁמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה: נלמד שבעיר זאת כמו בעיר המקורית ואף מלאך המות אין לו רשות לעבור בתוכה (ט: ט) בלזו החדשה, כמו שלא היה לו רשות בעיר המקורית), מקום חיי נצח כמו ב-**(בר' ב,ח) גוֹרְצֵנוּ מִקְדָּם**.**

ועל-כך יעקב אבינו קורא לו **(בר' ויצא כח,יז) וְהָאֵשֶׁר הַשְּׂמִימִים**: ושואף תמיד לחזור לבית-אל כנאמר **(בר' וישלח לה,ג) וְנִקְוָמָה וְנַעֲלָה בֵּית־אֱלֹהִים וְנִאֲשָׁה־שָׁם מִזֶּמֶן לְאֵל הַעֲנָה אֶתִּי בְּיוֹם צָרְתִּי וְנִהְיֶה עִמָּדִי בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר הִלַּכְתִּי**: אל שער השמים וחיי נצח. אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו **שמצד אחד יש במקום זה התגברות הטומאה והרע**.

מצד אחר, מעוצם קדושת המקום זה מקום התגברות הקליפות הטמאות המתאוות ליניקה ממנו. אפשר שטעם רביע במלת **הַהֲרָה** מלמד על דברים הקשורים ל-**מקדם לבית-אל** (א) הודעת שיעבוד ארבע מלכויות בחלום יעקב (ב) בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו מפלה בקרב הראשון בעי (ג) (מלכים א' יב) הצבת עגל אחד לפחות ע"י ירבעם בבית אל, הקמת מזבח שהוא שורש כל הע"ז במלכות ישראל, והנהגת חג שלא בתורה. (ד) **(מל"ב כג,ד)** מקום טמא הנעשה מקום גניזת טומאה (כעין החזרת הטומאה למקורה וסתימתה שם)

מצד אחר מקום מועד לפורענות (א) הודעת שיעבוד ארבע מלכויות בחלום יעקב **(בר' ויצא כח,יב) וַיִּהְיֶה־לָּהֶם וְהָנָה סֵלֶם מִאֲבִי אֲרֻצָּה וְרֵאשׁוּ מַצִּיעַ הַשְּׂמִימָה וְהָנָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עֲלֵיָם וַיִּרְדּוּם בּוֹ**: כפי' **[רמב"ן]** ... ועל דעת רבי אליעזר הגדול (פר"א לה), היתה זאת המראה כענין בין הבתרים לאברהם (ראה בר' טו, ט-יא), כי הראוהו ממשלת **ארבע מלכויות** ומעלתם וירידתם, וזה טעם **מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים**, כמו שנאמר בדניאל "שר מלכות יון" (ראה דני' י, כ), "ושר מלכות פרס" (שם, יג), והבטיחו כי הוא יתעלה יהיה עמו בכל אשר ילך ביניהם, וישמרנו ויצילנו מידם. אמרו (פר"א לה): הראה לו הקדוש ברוך הוא ארבע מלכויות, מושלן ואבדן; הראהו שר מלכות בבל עולה שבעים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות מדי עולה חמשים ושנים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות יון עולה מאה ושמונים עוקים ויורד, והראהו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד; אמר לו יעקב "אך אל שאול תורד" (יש' יד, טו), אמר לו הקדוש ברוך הוא "אם תגביה כנשר" וגו' (עו' א,ד). **וַיִּתְּלָם** – רביע, (א) רמז לארבע מלכויות ושריהם המלאכים

(ב) בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו מפלה בקרב הראשון בעי **[רש"י] (בר' לך יב,ח) וַיִּכְּן־שָׁם מִזְבֵּחַ** - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ בר' לך ל"ט) **[שפת"ח פ] רצונו לתרוץ למה בנה עוד מזבח דהא כבר בנה מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ: נלע"ד שהקב"ה הראה לו צרה זו יותר משאר צרות, דהוי כמו שיור במתנתו שאמר לו (בר' לך יב,ז) לְזַרְעֶךָ אֶתְּנֶן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת** שהוא על תנאי שאם יחטאו בניו **כמו עכן שיפלו בידם**. (קצור מזרחי): **(בר' לך יב,ח) וַיִּנְעִתֵק מִשָּׁם** – קדמא ואולא, ענין של סדר, **[תו"ש [קכד] ע"פ בבלי סנהדרין מד,ב]** "אלמלא הקדים אברהם תפלה לצרה בין בית אל ובין העי (בפסוק **בית-אל מים והעי**) (מזרח) לא נשתיירו מישראל שריד ופליט" (ט: ט) במלחמת יהושע בעי).

לבית-אל – מקף כרב שלב לשנוי בשם מקום **[תו"ש [קיש] ע"פ [ב"ר לט]]** לשעבר ... נקראת בית-אל ועכשיו נקראת (לגנאי) **בית אֵלון**, ... **היקש**: כך מי שלא זכה להקראות בן העמל, כלומר העומל בעמלה של תורה הרי הוא נקרא בן העמוד. **יהושע ז,ב**: **וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אַנְשִׁים מִירֵיחוֹ הֵעִי אֲשֶׁר עִם־בֵּית אֵלֹנִי מִקְדָּם לְבֵית־אֱלֹהִים וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא־מָר עָלֵינוּ וְנִגְדְּנוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיַּעֲלֵנוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּגְדְּלוּ אֶת־הָעֵי**: אפשר כי ההיקש מרומז בסיפא של **(בר' לך יב,ח) בֵּית־אֱלֹהִים מִיָּם וְהָעֵי מִקְדָּם** וַיִּכְּן־שָׁם מִזְבֵּחַ לָהֶם – ... זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים, כעין הקש, השם בית-אל מסמל דבקות בתורה, השם עי מסמל הנחת העמל בתורה, כפי' **[רש"י בבלי סנהדרין מד,ב]** (ט: ט) על מלחמת עי) **ועכשיו ביטלתם תלמוד תורה** - וכיון דביום אי אתם יכולין לעסוק בתורה מחמת עסקי מלחמות, צריכים אתם לעסוק בתורה בלילה והיה לך לשכב בגלגל ששם המחנה ולא במצור. **עתה באתי** - על שם עכשיו באתי ליפרע, מיד נזהר יהושע ולא הוסיף עוד לבא במצור בלילה, לכך נאמר **בעי** וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק - של **בעמקה** של תורה.

(ג) הצבת עגל אחד לפחות ע"י ירבעם בבית אל, הקמת מזבח שהוא שורש כל הע"ז במלכות ישראל, והנהגת חג שלא בתורה. **(מלכים א' יב,ח) וַיַּעַשׂ יִרְבְּעָםוּ חָג בְּהַקְדָּשׁ הַשְּׂמִימִי בְּחַמְשָׁה־עֶשְׂרֵי יוֹםוּ לְחֹדֶשׁ כְּתוּבָה אֲשֶׁר בִּיהוִיָּה וַיַּעַל עֲלֵיהֶםמִזְבֵּחַ כֶּן עָשָׂה בְּבֵית־אֱלֹהִים לְזִבְחֵם לְעֹלָתִים אֲשֶׁר־עָשָׂה וְהַעֲמִיד בְּבֵית אֱלֹהִים הַזֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה**:

(ד) מקום טמא הנעשה מקום גניזת טומאה **מל"ב כג,ד: וַיִּצְוֵה הַמֶּלֶךְ (יאשיהו) אֶת־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־פְּהֲלֵי הַמִּשְׁנָה וְאֶת־שְׂמָרְי הַסֹּפֵר הַלְוִיָּא מִהִיכַל ה' אֵת כָּל־הַכֹּהֲלִים הַעֲשִׂימִים לְכַעַל וְלְאֲשָׁה וְלָכֶל צִבָּא הַשְּׂמִימִים וַיִּשְׂרָפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלַם בְּשַׂדְּמוֹת קָדְוֹן וַיִּנְשָׂא אֶת־עַפְרָם בֵּית־אֱלֹהִים: רד"ק מל"ב כג וַיִּנְשָׂא אֶת־עַפְרָם בֵּית־אֱלֹהִים - כי שם היה עיקר הע"ג שהיה שם העגל וטמא אותו המקום שהיה בו העגל והמזבח ונשא עפר שריפת הבעל והאשיר' וכליהם ששרף בירושלם בשדמות קדרון נשא את עפרם שם:**

אפשר כי הכלל הסוגר **וַיִּקְרָא בְּשֵׁם ה'** מרבה מעניני הפרטים לשלילה ולטובה. לשלילה: מיקום ממשל הרשעות הערבית בארץ-ישראל ברמאללה היא בית-אל מצידה השלילי **לטובה**: המלך יאשיהו מתקן את מקום מלכות ישראל לשעבר כאשר מתחיל בנתצו את מזבח ירבעם שהוקם בבית-אל והוא (ע"פ המלבי"ם) שורש כל העבירות והמזבחות בממלכת ישראל. ירמיהו הנביא מחזיר מגולי עשרת השבטים שגלו בגלל פולחני ע"ז שהנהיג ירבעם בבית-אל. לעתיד לבוא קיבוץ גלויות והתישבות יהודית מחודשת ביהודה ושומרון.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א: תמצית ההשפעות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשט – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, תור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקר – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקף-קטן – 2; זקף-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4 ... זקף-קטן ... זקף-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישי: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואלא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כול, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

1.6 בראשית לך-לך יב,א (התשע"ה) (בהשתתפות נחלת יעקב)

בראשית לך-לך יב,ט: וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה: פ

(בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם** – מונח זקף-קטן בתפקיד שני לימודים (א) להגיע למקום המקדש; (ב) להגיע להידיבקות גבוהה בבורא. (א) להגיע למקום המקדש; בהסבר לפסוק (יב,ח) כתבנו "שהעיון במקורות העלה כי אברהם אבינו הרגיש ברוח קדשו שמצד אחד (בר' לך יב,ח) **מִקְדָּם לְבֵית־אֵל** זה מקום קדושה גדולה, ומצד אחר יש במקום זה התגברות הטומאה והרע. הימצאות במקום אחד של טוב ורע הביא לשער שאולי מדובר בעץ הדעת טוב ורע ומקומו בגן-עדן המרומוז בתוכן ובתבנית הטעמים של **מִקְדָּם לְבֵית־אֵל**".

בהמשך לכך נאמר שאף-על-פי שהמקום **מִקְדָּם לְבֵית־אֵל** היה בעל קדושה גדולה, אולי מקום גן-עדן, אברהם אבינו לא הסתפק בכך אלא מטרותו היתה להגיע למקום תחילת הבריאה ובריאת האדם, מקום אבן השתייה ומקום מזבח בהר המוריה מעפרו נברא אדם הראשון. מקום הקשר המלא והישר לבורא עולם. וזהו כפ' [רש"י] (בר' לך יב,ט) **הַלְלוֹךְ וְנִסְוֵה** - ... וכל מסעיו הנגבה ... של ארץ ישראל ... לצד ירושלים ... הר המוריה שהיא נחלתו: מקום המקדש כנדרש ב-**פְּסִיקְתָא זוֹטְרַתָא (לקח טוב) בר' לך יב ט** (בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה**: כי היה מכויין והולך כנגד בית המקדש. ומנין שבית המקדש נקרא נגב, שנא' ה'טף אל דרום והנבא אל מקדשי (יחזקאל כא,ט) (טט: אין כתוב כזה), הוא נגב הוא דרום, שנאמר (תה' קכז,ד) **שׁוֹבָה ה' אֶת־שְׁבוֹתָיו וְשִׁבִיתָנוּ שְׁבִיתָנוּ כְּאֶפְרַיִם כְּגִבְיָהּ:**

(יחזקאל כא,ט) (טט: אין כתוב כזה), הוא נגב הוא דרום, שנאמר (תה' קכז,ד) **שׁוֹבָה ה' אֶת־שְׁבוֹתָיו וְשִׁבִיתָנוּ שְׁבִיתָנוּ כְּאֶפְרַיִם כְּגִבְיָהּ:** (יחזקאל כא,ט) **וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה**: (פה יש ירושלים, מקדש אבל אין נגב). (יחזקאל כא,ט) **וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה**: (פה יש דרום ונגב אבל אין ירושלים ומקדש). [רש"י] (יח' כא,ט) **וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה** - ארץ ישראל בדרומה של בבל: **אֶל־עַרְשֵׁת הַשָּׁמַיִם** - אל בית מקדשי שעתידי להיות כיער וכשדה להחרש להלך בו שועלים:

(ב) להגיע להידיבקות גבוהה בבורא. [זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך (המתחיל בדף עו עמוד ב)] ... וכדין אתעטר אברהם מדרגא לדרגא (בסודות חכמת הבורא) עד דסליק לדרגיה הדא הוא (עד שעלה לדרגה שעליה) דכתיב **וַיִּסַּע אַבְרָם הַלְלוֹךְ וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה**: דא דרום (דרגת דרום בחכמה) דהוא חולקיה דאברהם, **וַיִּסַּע אַבְרָם** דרגא בתר דרגא עד דסליק לדרום ותמן (ושם, או בה) אתקשר כדקא יאות וסליק לדרגיה דדרום כיון דאתעטר אברהם בדרגוי בארעא קדישא ועאל (בארעא) בדרגא קדישא (וכאשר עמד בדרגא קדושה זאת) כדין מה כתיב (בר' לך יב,ט) **וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ** דלא הוּו ידעי ידיעה לקרבא לגבי דקדושא בריך הוא (הרעב נוצר בגלל שלא ידע איך להמשיך להתקרב לבורא):

הַלְלוֹךְ וְנִסְוֵה – מרכא טפחא בתפקיד קבוצת פרטים העשויה להתרחב, ע"פ זוהר אלו דרגות ההתקדמות בחכמת הבורא. **הַנְּגִבָה** – סלוק, מגביל לפי זוהר ידיעת אברהם איך להתקדם בחכמת הבורא הייתה מוגבלת. [זוהר דף פט ע"א] מלמד ששהחכמה שזכה בה הייתה כדי להידיבק באמונת הבורא ללא דבור אליו עד אשר בא בברית המילה והתעלה להתאחדות בשם הקדוש ברוך הוא.

עיון בתבנית הטעמים של כל הפסוק. (בר' לך יב,ט) **וַיִּסַּע אַבְרָם** – (סלוק) מונח זקף-קטן. **הַלְלוֹךְ וְנִסְוֵה הַנְּגִבָה**: אם החלק הראשון של הפסוק הוא תיאור והחלק השני פעולה, או שניהם פעולות או אפשר שלפנינו תבנית של לימוד לאחריו ולפניו. בהסבר שמביא [תורה שלמה] [קכת] על (בר' לך יב,ט) **וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ** ע"פ מדרש תנאים (דב' לב,ד) "מפני מה היסורין באין הוי אומר לטובתן של ישראל, והפי' דיסורין ממרקין העונות ומכפרין שלא יחרב העולם. נקח לימוד זה אל הכתוב ב-(בר' לך יב,ט) (**וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ** שרש"י ושפת"ח פירשוהו שבא לכפר על יסורין שיבואו על כובשי הארץ בעקבות חטא עכן (יהושע ז) שנטל מחרם יריחו וגרם למפלה בקרב הראשון בעי. [רש"י] (בר' לך יב,ט) **וַיִּבְנֶן־שָׁם מִזְבֵּחַ** - נתנבא שעתידין בניו להכשל שם על עון עכן והתפלל שם עליהם: (ע"פ ב"ר לך ל"ט) **[שפת"ח פ]** רצונו לתרץ למה בנה עוד מזבח דהא כבר בנה מזבח על בשורת הזרע ועל בשורת הארץ: נלע"ד שהקב"ה הראה לו צרה זו יותר משאר צרות, דהוי כמו שיור במתנתו שאמר לו (בר' לך יב,ט) **לְרַעֲךָ אֶתְּנֶן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת** שהוא על תנאי שאם יחטאו בניו **כמו עכנ** שיפלו בידם. (קצור מזרחי): היסורין באו על ישראל לגלות את עכן, למרק עון עכן ולכפר שלא יבואו לידי יסורין גדולים מאלה.

בראשית לך-לך יב,י: וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ נִגְרַד אַבְרָם מִצְרַיִם לָנוֹר שָׁם כִּי־קָבַד הָרָעַב בְּאֶרֶץ:

[רש"י] **רָעַב בְּאֶרֶץ**, באותה הארץ לבדה לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען ועכשיו משיאו לצאת ממנה: **[רמב"ן] וַיְהִי רָעַב בְּאֶרֶץ**. הנה אברהם ירד למצרים מפני הרעב לגור שם להחיות נפשו בימי הבצורת, והמצרים עשקו אותו חנם לקחת את אשתו, והקב"ה נקם נקמתם בנגעים גדולים, והוציאו משם במקנה בכסף ובוזהב, וגם צוה עליו פרעה אנשים לשלחם. **וַיִּמְצְאוּ** אליו כי בניו ירדו מצרים מפני הרעב לגור שם בארץ, והמצרים ירעו להם ויקחו מהם הנשים כאשר אמר (שמות א כב) וכל הבת תחיון, והקב"ה ינקום נקמתם בנגעים גדולים עד שיוציאם בכסף וזהב ויצאו ויבקר מקנה כבד מאד, והחזיקו בהם לשלחם מן הארץ. לא נפל דבר מכל מאורע האב שלא יהיה בבנים. והענין הזה פירושוהו ב-**[בראשית רבה (ח ו)]** רבי פנחס בשם רבי אושעיא אמר, אמר הקב"ה לאברהם צא וכבוש את הדרך לפני בניך, ואתה מוצא כל מה שכתוב באברהם כתוב בבניו, באברהם כתוב ויהי רעב בארץ, בישראל כתיב (הלל מה ו) כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ: ודע כי אברהם אבינו חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בשם שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו, כי יש באלהים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות. ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים כיד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

חומת אנך, הרב החיד"א (רבי חיים יוסף דוד אזולאי) **יחזקאל טו,ו: וְאֶעֱבֹר עֲלֶיךָ וְאָרָאָד מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיָךְ וְאָמַר לְךָ בְּדַמְיָךְ תָּגִי: ...** דלפי מ"ש רבינו האר"י זצ"ל גלות מצרים לברר ניצוצות הקדושה שנפלו במצרים ערות הארץ מאדה"ר וד"ש (בר' לך טו,ו) **כִּי־יָגְרוּ יִהְיֶה זָרְעָךָ וְכַהֲנָה וְכַהֲנָה רְמַזִּים כְּגוֹן (בר' לך טו,ו) וְאֶתְרִיבְּנוּ יִצְאוּ בְּרַגְשׁ גָּדוֹל:** ניצוצי הקדושה ולזה נצטוו (שמ' בשלח יד,יג) **לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם** כי לא נשאר ניצוצי הקדושה ...

ומשו"ה נצטער יעקב אע"ה כי לו אד"ם הוא והגלות להוציא לאור ניצוצי אדה"ר. ולכן יוסף נפש אדה"ר כיפר העבדות. ולפי שיוסף נפש אדה"ר נתחייבו גלות בעבורו. ומה שהיו בגלות בגזרת בין הבתרים כיון שהיה לברר ניצוצי אדה"ר ויוסף נפש אדה"ר עלה לכאן ולכאן כיון דגם הם היו מתקנים לנפש אדם על ניצוצי קריי. ולכן היו שתי ביזות ביזות מצרים וביזת הים על שני מיני עבדות וגלות בגזרת בין הבתרים ומכירת יוסף

(בר' לך טו,ח) **וַיֹּאמֶר אֲדָנָי ה' בְּמַה אֲדַע כִּי אֵינִי־שְׂנֵיה: (בר' לך טו,יג) וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדַע תְּמַע פִּי־גְרוּ יִהְיֶה זָרְעָךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוֹם וְעָנָו אֲתָם אֲרַבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: (בר' לך טו,יד) וְגַם אֶת־הַצֹּרֵף אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ אֲנִי וְאֶתְרִיבְּנוּ יִצְאוּ בְּרַגְשׁ גָּדוֹל: (שמ' בשלח יד,יג) וַיֹּאמֶר מִיָּהּ אֶל־הַעַם אֶל־מִי־רֹאֵה הַתְּנַצְבוֹ וְרֹאֵה אֶת־יִשׁוּעַת ה' אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה לָּם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רִאֲתֶם אֶת־מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסְפוּ לְרִאֲתָם עוֹד עַד־עוֹלָם:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי - תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשס"א - התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) - להגביל; מונח - רבוי; מהפך פשטא - מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא - מצרף; תביר - מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחה - שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא - קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא - קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא - בר"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא - סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול - מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא - פשוט, 1; זקא-קטן - 2; זקא-גדול - 3; רביע - 4; מנח רביע - לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק - היקף; השלישי: (קדמא - סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם - יוצא מהענין; קדמא ואולא - בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תראא - דרוש בפסוק שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; תלישא-גדולה = תלשא - דרוש בפסוק ולפניו שיעור, מחיצה, עפירה, שגגה = שכחה; פור - דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע"פ.

ייתיישב דאמר לו למחר (רב אחא) אי לא איתרחש ניסא כו' שהיה מתרעם עליהם (שהוא רב אחא) לא תלה הדבר בתפלתו (רב אחא לא ידע את כח תפלתו) אלא בניסא (רב אחא חשב שארע נס) והבאתם אותי לידי מדה זו שמנכין לי מזכיותי ודו"ק:

מכל האומר עולה שהסומך על התפילה לא נחשב שסומך על הנס, כגון במעשה נקדימון בן גוריון שהתפלל על הגשם ועל זריחת החמה להראות שלא גיעע זמן הפרעון של החוב שהביא (עלי תמר) בהסברו על [ירושלמי יומא פ"א, ה"ד] ומקורו ב-[אבות דרבי נתן פ"ו או פ"ג] וב-[בבלי תענית יט, ב]. וגם תפילה לעזרת ה' שכ"ג בבבלי יוה"כ לא יטמא.

מכך נביא הסבר חדש ל-[ברילך יב, יא-יג] [יא] וְהִי כְּאֶשֶׁר הִקְרִיב לְכוֹא מִצְרֵימָה וְיֵאמְרוּ אֶל־שָׁרֵי אֲשֶׁלָּהּ הַהִינָּה יִדְעֵתִי כִּי אֲשֶׁה יִפְתַּרְמָא אֶתְּ: [יב] וְהִי כִּי־יִרְאֶה אֶתְּ הַמְּצָרִים וְאָמְרוּ אֲשֶׁמָּה זֹאת וְהָרְגוּ אֹתִי וְאֶתְּ דְּסִינִי: [יג] אִמְרֵינָּה אֶתְּתִי אֶתְּ לְמַעַן יִיטְבְּלִי כְּעִבְרֵךְ וְתִתְּנָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה:

מוצע לומר כי הכתובים (בר' לך יב, יא-יג) הינם בקשת אברהם אבינו משרה אמנו להתפלל לקב"ה להצלתם בבואם מצרימה. [תורה שלמה קנב] מביא [תנחומא לך ס' ס] על (בר' לך יב, טו) וְיִרְאֶה אֶתְּ שֶׁאֲבָרָהּ בְּכָה וְהִתְפַּלֵּל וְשָׂרָה צוּחָה וְהִתְפַּלְלָה אִמְרָה לָהּ הַקְּבִי"ה חֵיךְ אֵין דְּבַר רַע נִגּוּעַ כֵּךְ וּבִבְעֵלִיךְ הַה"ד (משלי יב, כא) לֹא־יִרְאֶה לְצַדִּיק לְצַדִּיק פְּלִאָנָּה וְרָשָׁעִים מְלֹא רָע: ופרעה וביתו אני אעשה בהן דוגמא דכ' (בר' לך יב, יז) וְנִגְנַע ה' אֶת־פְּרֵעָה נְגַעִים גְּדֹלִים

בדרך הסבר זאת תבין תבנית הטעמים של פְּכוּא אֲבָרָם - מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, וזהו להרבות בתפילה אל קב"ה לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה המרומזים בטעם זקא-גדול ובמלים מְצָרֵימָה, הַמְּצָרִים

קוב"ה מרומז ב- (בר' לך יב, יז) וְהִי - זקא-גדול, בתפקיד (שתי נקודות וקו) שהם יו"ד יו"ד ו"ו העולה בגי' שם הוי"ה, שכינתיה מרומזת במלים מְצָרֵימָה, הַמְּצָרִים שכל אחת עולה בגי' שכינ"ה.

תפילת שרה ממעמקי התיבה כעין תפילת יונה ממעמקי הדג, ומשמעות (ברילך יב, יג) אֶתְּתִי אֶתְּ יהיה כי שרה מאחה (מייחדת ומאחדת) קוב"ה ושכינתיה, על דרך רעיון [שפת אמת בר' לך התרנ"ד] אחות לנו שא(א)איתה כל העולם. אזי מתוך תפילת אברהם ותפילת שרה לא יהיו ניזוקים ואין זה מקרי נס.

(טט: ב,ג) עוד אופן שסומכין על הנס ע"פ ההסבר של [חידושי רבי שלמה קלוגר - יומא, ע' שסט (אוצר החכמה)] ... דמה דאמרינן בעלמא אין סומכין על הנס היינו בנס שלא הוחזק עדיין, אבל בנס שכבר הוחזק ודאי סומכין. רק היכא דיש תקנה בלי חשש איסור אף בכה"ג אין סומכין, אבל היכא דיש איסור אז סומכין על הנס וזה ברור ונכון לפענ"ד ודוק.

ע"פ זה ביאר הגמרא [יומא פב, א] ת"ר עוברת שהריחה בשר קודש ... ואם לאו מאכילין אותה וכו' עיין [מג"א ס' תריז סק"א] שכתב דבאמרה צריכה אני אף בלא נשתנו פניה נאמנת וכו'. והנה נראה ראייה לדבריו ממשנה מפורשת (משנה אבות פ"ה, מ"ה) בעשרה נסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש דקאמר שם לא הפילה אשה מריח בשר הקודש מעולם, והביא שם התוי"ט [ד"ה לא הפילה] בשם רש"י שאם הייתה (המעוברת) מריחה (בשר קודש) בבית המקדש לא היו נותנים לה (לאכול) בשר קודש (שלא לחללו, במקום שלא השתנו פניה, כיוון שהוחזק הנס לא עוברים איסור וסומכין על הנס).

הערת [נחלת יעקב] יש להקשות על כללו של הרב שלמה קלוגר, אם כן מדוע לא ראשי כהן גדול לאכול בערב יוה"כ, הרי הוחזק בית המקדש במקום נס. ויש לומר שכללו של הרב שלמה קלוגר נאמר בשב ואל תעשה ולא בקום עשה. לכן למעוברת לא נותנים לאכול וסומכים על הנס, ולכהן גדול לא נותנים לאכול ולא סומכין על הנס.

(בר' לך יב, יז) וְיִרְאֶה הַמְּצָרִים אֶת־הָאִשָּׁה כִּי־יִפְּהָ הוּא מְאָד - [זוהר כרך א (בראשית) פרשת לך לך (המתחיל בדף עו עמוד ב)] הוה נהורא כנהורא דשמשא הה"ד כִּי־יִפְּהָ הוּא מְאָד. מאי מְאָד אלא דחמו בתיבה דיוקנא (נהרא) אחרא (טט: כי ראו בנוסף על שרה דיוקן אחר), דיוקן חוה. [רבה זוטא סז] ר' עזריה אמר ... יִפְּהָ הוּא מְאָד מאיקונין של חוה (טט: יופיה עלה על יופיה של חוה).

[לקח טוב] ר' עזריה ור' יונתן ב"ר חגי בשם ר' יצחק אמר, איקונין של חוה היתה נמסרת לראשי דורות;. כתב ב-[פתשגן הדת, לנדא בעה"מ כפלים לתושיה בראשית יב, יא] שהוטבע בכה החן והיופי שהוא תלוי רק בצניעות וסתר. וזהו ענין עין הרע שאמרו חז"ל ששולט בדברים טובים ויפים. ושאר דבריו בקצרה. כדי למנוע עין הרע צריך צניעות והסתר ... מפעולת יצר הרע ליפות העבירה וכל אשר יגדל האיסור מייפיה אותו ביתר שאת. ואם יאמרו אשתו זאת יחשקו בעבירה יותר, לכן כאשר היא תאמר (ברילך יב, יג) אֶתְּתִי אֶתְּ - אחותו אני לא יהיה בכח יצרם ליפות העבירה ולכן לא יפגעו בה וכו' וְתִתְּנָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָּלָה: (ברילך יב, יז) וְהִי כְּכוּא אֲבָרָם מְצָרֵימָה וְיִרְאֶה הַמְּצָרִים אֶת־הָאִשָּׁה לא ראו אותה כאשר ראו אותה אשתו רק כאשר היא אחותו או נכריה אשר אמנם יִפְּהָ הוּא מְאָד: אבל לא בערה במ אש היצר לנגוע בה. וכן פרעה לא חשק לנגוע בה, רק אמרו שהיא פנויה הראויה לפרעה.

אמרו חז"ל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו. וא"א זיכה את הרבים במה שלמד להם עבודת ה'. נמצא אם שרה תאמר אחותי על יד זה תחיה נפשו וימשך לזכות הרבים, ואין חטא בא על ידה וכן היה שניצלה שרה בזכות זה.

מוצע הסבר לאיזכור חוה לסיפור המעשה שכאן.

וְיִרְאֶה הַמְּצָרִים אֶת־הָאִשָּׁה - מהפך פשטא זקא-קטן, שני לימודים כאשר לפחות אחד מהם יוצא מפשטו של הכתוב. לימוד (א) שרה פותחת בהיפוך והעלאת ניצוצי הקדושה שנפלו מ-שכינ"ה (גי' המצרי"ם) בעקבות מעשה חוה בחטא אדה"ר. תהליך שממשך ביציאת מצרים. והכתוב אחריו כִּי־יִפְּהָ הוּא מְאָד מלמד עליו (כעין מדה כ"ג או כ"ד מלב מידות שהתורה והאגדה נדרשים בהם) כִּי־יִפְּהָ - מקף כמברר בין יופי המעורר ליצר רע של עבירה ובין יופי שמעורר (יצר הרע) לעבודת ה' ולבנין עולם.

כִּי־יִפְּהָ הוּא - מרכא טפחא, כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לימוד (ב) למרות שיופיה של שרה היה כיופיה של חוה (ע"פ [רבה זוטא]) בהפך מחוה לא בער במ היצר הרע לעבירה מפני רבוי סיבות (א) מפני שאברהם אבינו היה מזכה את הרבים שלמדם עבודת ה', והמזכה את הרבים אין חטא בא על ידו (ב) בזכות תפילת אברהם ותפילת שרה אל ה' (ג) בזכות צניעותה של שרה (ד) בזכות ששרה אמרה שהיא אחות אברהם אז לא פעל במ היצר העבירה.

דרך הסבר זאת שונה מהפירושים הידועים שביניהם נמצא כִּי־יִפְּהָ הוּא ולכן רבים מראויה התעוררו לומר שראויה היא לפרעה.

מְאָד - המלה מזכירה את הנאמר בבריאה בסוף היום הששי (בר' א, לא) וְהָיָה־טוֹב מְאָד [בר' פ"ו, ט, ז], זה יצר הרע. והטעם של המלה מְאָד - סלוק פועל בתפקיד הגבלת היצר הרע לשם בנין העולם.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקו – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושבע"פ.

עוד דרך הסבר לזקא-גדול מבין הסברים אחרים היא כך: (בר' לך יב, יד) וַיְהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים לשעת ירידתם למצרים ולעתיד לבוא. אמנם [אור החיים] (בר' לך יב) ... לומד שני דברים (א) טובה גשמיית (ב) היפקדות בורע אנשים בדרך של סתירת האשה עם איש והיא נקיה. אלא שאברהם עשה זאת פעמיים אצל פרעה ואצל אבימלך ויצתה טהורה ולכן דינה שתפקד.

[אור החיים] (בר' לך יב) ... אכן נתכוון לבי' דברים הא' למען יטיבו לו בעבור אחותו טובה גשמיית. ועוד וחיתה נפשי וגו' על דרך מה שדרשו ז"ל (ברכות לא ב) בפסוק (ש"א א) אם ראה תראה שאם לא יפקידה (שלא נפקדה בילדים) תעשה שעל כרחך יראה לתת לה זרע ע"י שתלך ותסתור וכו' ותבדק כסוטה ונזרעה זרע. כמו כן חשב אברהם כי על ידי סתירת האשה עם האיש והיא נקיה ה' יפקדנה בכנים בדומין לו והוא אומרו וחיתה נפשי בפקודת הזרע בגללך

(בר' לך יב, יד) וַיְהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים נלמדים מכאן ע"פ [אור החיים (לך יב, יא, יב, יג)] (א) אין סומכים על הנס (ב) יעשה מה שבידו לעשות להגן מנזק בדרך הטבע. ב- [ב"ר לך פר' מ, ה] החביא בתיבה, היה מוכן לשלם כל סוג מכס (ב) לשנות מפני הסכנה ולכן פרסם שאחותו היא.

(בר' לך יב, יד) וַיְהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים ע"פ [ב"ר לך פר' מ, ה] (א) החביא בתיבה (ב) לשלם מכס מכל סוג שיוטל עליו (ג) [מלבי"ם] הלה מחירה לאומה, לשרי מצרים מפני שיופיה עלה על איקונין של חוה שנמסרו לראשי הדורות עד שנלקחה בית פרעה ומזה יש ללמוד שבכך עולה לעולם הבא. בכך הבטיח בטחונה ובטחוננו בדרך הטבע מפני ההמון. ולשלושה דברים אלו יש תמיכה ברבוי הפרטים הנרמז מתבנית הטעמים של פְּכוּיָא אַבְרָם – מרכא טפחא

(בר' לך יב, יד) וַיְהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים, שניים מהם שלא קשורים לאברהם ושרה ואחד הקשור לאברהם גיל מְצַרְיָמָה עולה שכינה. הקב"ה מכריח את אברהם אבינו ושרה אמנו לרדת מצרימה = שכינה"ה להכין את ירידת בני ישראל למצרים לגאול את הניצוצות הקדושים שנפלו שם (א) בשבירת הכלים (ב) בעקבות חטא אדם הראשון בשהותו במצרים. ובנוסף (ג) מדיבור אברהם אבינו (ראה רבינו בחיי). שרה אמנו כאשר היא הפותחת בגאולת השכינה כעין נוקבא דקוב"ה.

(בר' לך יב, יד) וַיְהִי – זקא-גדול, בתפקיד שלוש(ה) דברים, שניים מהם דיבורים ואחד מעשה, שגרמו לירידה למצרים. [רבינו בחיי] (בר' לך יב, יג) אמרי נא אחותי את. הנה זה החטא שחטא אברהם בשוגג, הוא שעליו היה גלות מצרים, ובודאי היה חטא גדול שהביא אשתו לעדיקת במכשול עון מפני פחדו פן יהרגוהו, והיה לו לבטוח בהש"י שיציל אותו ואת אשתו, ועוד שחטא בצאתו מן הארץ שנצטווה ויצא משם על אודות הרעב, והיה לו לבטוח בהש"י כי יפדנו ברעב ממות, ועל החטא הזה נגזר על זרעו גלות מצרים, כי במקום החטא שמה העונש, זה לשון הרמב"ן ז"ל. ולפי דעת רז"ל (נדרים לב א), היה גלות מצרים בחטא שאמר (בר' לך טו, ט) "במה אדע כי אירשנה", שכן אמרו במדרש: הוא אמר: במה אדע, והקב"ה א"ל: ידוע תדע. ונראה מזה שחשבוהו לחטא. ומ"מ בין לדעת רז"ל ובין לדעת הרב הכל היה חטא הדבור, ועליו נענשו בגלות מצרים ת"ל שנה, ומפני שהחטא הוא סבת הגלות והפורענות, נחלק לשלשה חלקים: חלקי חטא המחשבה, וחטא הדבור, וחטא המעשה, לכך יש על המשכיל להתעורר על קץ גלותנו זה שראוי להיות ג' חלקים יותר על גלות מצרים, כי מתוך שעמדו במצרים ת"ל שנה על חטא הדבור, ק"ו בבית ראשון שעבדנו ע"ז וחטאנו בג' חלקי החטא: במחשבה, בדבור ובמעשה, נגזר עלינו ת"ל שנה כנגד הדבור, ת"ל כנגד המחשבה, ת"ל כנגד המעשה, וזה חשבון דניאל: (דניאל יב, יא) "אשרי המחכה ויגיע לימים אלף ומאתים ותשעים", שהם ג' פעמים ת"ל,

בכור שור בראשית יב, יד

(יד) וַיִּרְאוּ הַמִּצְרַיִם. האומה, ושכחו אותה, עד שבאו גם השרים לראותה, והשרים הללו אותה אל פרעה, ושלח ולקחה ולא בדק אחריה, אלא שמע מן שריו כי אמר להם "אחותי היא" ! ולכך לקה מיד, כי לא היה ראוי שיבא אליו מאמר מאת הקדוש ברוך הוא. העמק דבר בראשית יב, יד

כי יפה היא מאד. הוא מיותר, והרי כבר כתיב כי אשה יפת מראה את, אלא הוא התחלת הספור של אופן הצלתה בהשגחת ה', שראו אותה כי אינה יפת מראה לבד, אלא יפה היא מאד עד שהשכילו שאין יפה כמותה ראויה להם אלא להמלך לבדו, כמו כל דבר נפלא, ובזה נפטרה מהמון רב, וגם היסב טובת אברהם:

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל"כ) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשפ"א – תמצית ההשערות: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; זרנא – מצרף; תכר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרנא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקף; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כולל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שפחה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שפחה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושא/ים אחר/ים בתושבע"פ.

סעיף א החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים (עד חמישה תשלומים), { א } אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו { ב } וימחול לו. { א }
{ ג } ואסור לנחבל להיות אכזרי מלמחול, { ב } { ד } כי אין זה דרך זרע ישראל, אלא כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו { ה } פעם ראשונה א' ושניה וידוע שהוא שב מחטאו וניחם מרעתו, ימחול לו. { ג } וכל הממהר למחול הרי זה משובח, ורוח חכמים נוחה הימנו. הגה: { ו } ועיין בא"ח סימן תר"ו. { ד } אסור לבקש דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה. ודוקא דאית ליה דינא בארעא. וכל הצועק על חבירו (לשמים), הוא נענש תחלה (גמרא פ' החובל טט: בבא קמא פד, א, גג, א). וי"א דאפילו לית ליה דינא בארעא אסור לצעוק עליו, אא"כ הודיעו תחלה (הר"ן פ"ק דר"ה).

ע"פ רמ"א – המוסר ... כאשר יש דיין, כאשר אין דיין, ומסיים צריך תחלה להודיעו. אפשר כי (בר' לך טז,ה) [תאמר שרני אל-אברם חמסי עליך], היא ההודעה אנכי נתתי שפחתי בחיקך ותרא כי הרתה ואקל בעיניך – הוא ההסבר להודעה ישפט ה' ביני וביניך – היא המסירה של הדין לשמים. ולפי הי"א אם אין דיין בארץ לא הייתה צריכה למסור דינו לשמים) בהסבר כזה, עונשה של שרה בא מפני שלא פנתה תחלה אל בית דינו של שם ועבר. מוצע לומר שתבניות הטעמים של הפסוק מלמדים על המצבים השונים שבהם יש או אין עונש למוסר דין חבירו לשמים. והם מלובשים על מעשה אבות סימן לבנים.

אל-אברם – מקף בורר בין מצב ידיעה ובין מצב של אי ידיעה מבזוי שרה ע"י הגר, (בר' לך טז,ה) [תאמר – קדמא, תנאי מוקדם לבקשת דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה כאשר אין דיין בארץ. זה נלמד מ-]רמ"א שר"ע חו"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב, ס"ב] אסור לבקש דין מן השמים על חבירו שעשה לו רעה. ודוקא דאית ליה דינא בארעא. (בר' לך טז,ה) [תאמר – קדמא, להודיע תחילה כפסק [רמ"א שר"ע חו"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב, ס"ב] וי"א דאפילו לית ליה דינא בארעא אסור לצעוק עליו, אא"כ הודיעו תחלה (הר"ן פ"ק דר"ה) (בר' לך טז,ה) אל-אברם חמסי עליך – מונח זרקא מונח סגול, מונח ראשון מרמז לאפשרות לדרוש את התבנית זרקא מונח סגול פעמים אחדות.

(בר' לך טז,ה) אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, או כגורע ממין הענין מן הענין. מוצעות הדרשות הבאות:
(א) [בבלי ר"ה טז,ב] המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. (ב) [שר"ע חו"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב] סעיף א החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים, { א } אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו { ב } וימחול לו.

(א) [בבלי ר"ה טז,ב] המוסר דין (כאן שרה) על חבירו (כאן אברהם) הוא נענש תחלה. אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין כגורע ממין הענין מן הענין.
(א) אברם חומס דיבורו (גורע מדיבורו) ואינו מוכיח את הגר על שמבזה את שרה; (ב) גריעת 38 שנה משנות חייה של שרה כי מסרה דין אברם לשמים [לקח טוב בר' לך טז,ה]
[מלבוש לשבת ויום טוב, האדמור אייכנשטיין י"ב, ע' תקסא (אוצר החכמה)] טעמי זרקא"א סגול"ל משמשים לצער (א) כי שרה אמנו אמרה מצערא דליבא לאברהם אבינו ע"ה שלא תהא הגר שפחה תירש גבירתה ח"ו. (ב) כדברי הגמרא (ר"ה טז,ב) שרה מסרה דין לשמים ונפטרה ראשונה.

אל-אברם – מקף כבורר בין ידיעת אברם שהגר מבזה את שרה ובין אי ידיעת אברם שהגר מבזה את שרה ועוד אם אברם יודע מהביזוי האם אינו מוכיח את הגר כי נאשה כאשר ולא כשפחה של שרה. ע"פ [רש"י] שרה טוענת שאברם יודע מהביזוי שהגר מבזה את שרה [רש"י] (בר' לך טז,ה) חמסי עליך – חמס העשוי לי, עליך אני מטיל העונש, [שפת"ח] לא חמס שאני עושה, טט: אלא שאתה אברהם עשית לי) כשהתפללת להקב"ה מה תתן לי ואנכי הולך ערירי, לא התפללת אלא עליך, והיה לך להתפלל על שנינו והייתי אני נפקדת עמך. ועוד, דברך אתה חומס ממני שאתה שומע² [שפת"ח] מהגר (ביזוי ושותק): (בר' לך טז,ה) אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, (א) [רש"י] (בר' לך טז,ה) חמסי עליך – חמס העשוי לי (שאברם גרע מתפילתו לצאצא את שרה), עליך אני מטיל העונש, (ב) [כתר יונתן] (בר' לך טז,ה) [תאמר שרני אל-אברם חמסי עליך] כל עלבוני ממך – מהביזוי מהגר ע"פ [רד"ק] אברם לא ידע מהביזוי שהגר מבזה את שרה.

[רד"ק] (בר' לך טז,ה) חמסי עליך – החמס שאני לוקחת משפחתי, עליך הוא, כי אני לטובתך נתכוונתי שנתתיה לך כדי שיהיה לך זרע ממנה, ועתה נקלותי בעיניה ואתה לא תחוש ולא תייסר אותה ואני לכבודך איני רוצה לרדותה: (בר' לך טז,ה) [ישפט ה' - וארז"ל (ר"ה ט"ז) כל המוסר דין (כאן שרה) על חבירו (כאן אברהם) הוא נענש תחלה, דכתיב, ויבא אברם לספוד לשרה ולבכותה, וזה אמרו בדברים שאין לקרא חמס עליהם כגון זה, כי אברהם אפי' היה יודע זה באמת היה מיסרה ולא קבלה, כי רחוק הוא שישתוק אברהם לקלון שרה אשתו, כ"ש משפחתה, ואף על פי שנשאת לו לאשה: אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, או כגורע ממין הענין מן הענין. וקשור הדבר אל כיצד לקח אברם את הגר (א) האם כשפחה או משוחררת אזי מוסיף מן הענין של שרי כאשר אברם, על הענין אשה במעמד גבירה.

כיצד לקח אברם את הגר (ב) האם כשפחה של שרה אזי גורע ממין הענין מן הענין כנלמד ב- [בבלי ראש השנה טז,ב] כל המוסר דין על חבירו הוא נענש תחלה. הגר כשפחה שרה מסורה בידיה ושרה מסרה דינה לשמים אולי במקום בבית דין של שם ועבר. (ב) [שר"ע חו"מ הלכות חובל בחבירו סי' תכב] סעיף א החובל בחבירו, אף על פי שנתן לו ה' דברים, { א } אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו { ב } וימחול לו. אל-אברם חמסי עליך – זרקא מונח סגול, בתפקיד כעין מוסיף ממין הענין על הענין, מוסיף על החמישה מיני דמים בקשת מחילה, ואין לה שיעור קבוע אלא הנחבל ימחול לחובל אחרי פעם או שתי בקשות מחילה כאשר ידוע ששב מחטאו וניחם מרעתו.

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טבור ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: **אתנה**, **סלוק** = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; **מונח** – רבוי; **מהפך פשטא** = מוציא מפשט; **מרכא** = מאריך, רבוי; **זרנא** – מצרף; **תבר** – מחלק; **ממעט**, **לא ממשי**; **טפחא** = טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; **מרכא טפחא** – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; **דנא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תבר טפחא** – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תבר מרכא טפחא** – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; **מקא** – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; **פסקא** – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; **זרנא סגול** – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; **פשטא** – פשוט, 1; **זקא-קטן** – 2; **זקא-גדול**: 3 – רביע; 4 – מנח רביע – לפחות 4; ... **זקא-קטן** ... **זקא-קטן** בהצני פסוק – היקף השלישי; **קדמא** – סדר קדימות; **אולא** = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; **קדמא ואולא** – בסדר זה או הפוך, הצנת נושא לימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), **תלישא-קטנה** = **טרסא** – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **תלישא-גדולה** = **תלשא** – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: **פזר** – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.9 בראשית לך-לך יב,א (התשפ"א)

בראשית לך-לך יב,טז: ולאברם היטיב בעבורה ויהי'לו צאן ויבקר וחתמרים ועבדים ושפחות ואתנת ונמלים:

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך יב,טז) ולאברם היטיב בעבורה. כדרך שנא' באברהם נאמר בישראל, באברהם כתיב (בר' לך יב י) ויהי רעב בארץ נגד אברם מצר'מה, ובישראל כתיב (בר' יג,יג) ואברם פגד מאד במקנה פקסו וכו'הב; ובישראל כתיב (תה' קה,לז) ויוציאם בקסוף ונהב ואין בשבטיו פושל: **בר' לך יב,טז) ויהי'לו צאן ויבקר וחתמרים ועבדים ושפחות** - ... זקא-קטן ... זקא-קטן (שני זקא-קטן בין שני קיסרים) (כאן אתנה ... סלוק) בתפקיד כעין הקש או דבר חוזר וקורה, כאן כעין מה שארע לאברהם אבינו ארע לישראל. הקב"ה הוריד את ישראל למצרים בעל כרחם כדי לגאול ממנה ניצוצי קדושה שנופלו בה בבריאיה ומשהות אדם הראשון בה 130 שנה. **(במ' חקת כ,טו) נרדו אבלינו מצר'מה** – מהפך פשטא זקא-קטן, אחד משני הלימודים המרומזים בטעם זקא-קטן מוטעם ב-מהפך פשטא ללמד שלא מרצונם ירדו למצרים אלא כלשון **(ההגדה של פסח)** וירד מצרימה. אנוס על פי הדבור. **(בר' לך יג,יג) ואברם פגד מאד** – טפחא מונח אתנה, **(תה' קה,לז) ויוציאם בקסוף ונהב** – דחי (=טפחא בכ"א ספרי תנ"ך כולל בתורה) מונח אתנה. הכסף והזהב היו בשביל בנין המשכן שבו שכנה התורה שנתנה בסני. וזה כמו תבנית הטעמים של **(בר' א,א) בראשית ברא אלקים** – טפחא מונח אתנה. יציאת מצרים מביאה למעמד מתן תורה ביום ששי בסיון. הבריאיה הייתה על תנאי שבני ישראל יקבלו עליהם את התורה ועד אז הבריאיה לא נשלמה.

(בר' לך יב,טז) ויהי'לו צאן ויבקר וחתמרים ועבדים ושפחות - ... זקא-קטן ... זקא-קטן (שני זקא-קטן בין שני קיסרים) (כאן אתנה ... סלוק) בתפקיד כעין הקש מאברהם אבינו שזכה לפרנסה בגלל שכר לשרה אמנו, כך יכבד כל אחד מישראל את אשתו ויוכה לפרנסה.

[המפתח לפרנסה, המחבר 052-713-9520/2] על הפסוק (בר' לך יב,טז) ולאברם היטיב בעבורה. [בבלי בבא מציעא נט,א] אמר ר' חלבו: לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בר' לך יב,טז) ולאברם היטיב בעבורה. והיינו דאמר להו רבא לבני מחווא: אוקירו לנשיכו כי היכי דתתעתרו. דרשו חז"ל ולאברהם היטיב מי שדרכו להטיב דהינו הקב"ה, ולמה הטיב? בעבורה – בגלל שבכסף זה יכבד אותה **[מהרש"א]** **[הבן יהודיע]** מסביר שדרשו זה בגלל שכתוב **ויהי'לו** והיה צריך לכתוב ויתן לו מכאן שהפסוק מלמד על הקב"ה. ומוסיף בהערה כי **[בניהו בן יהודיע על בבא מציעא נט,א]** כתב בזה יובן המאמר אין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, משום דהמוזן והפרנסה באה מן הבינה, שהיא סוד ה"א ראשונה דשמא קדישא. למדנו מכאן ב' דברים: (א) הברכה בבית שרויה בזכות האשה; (ב) כדי לזכות בברכה צריך הבעל לכבד את האשה.

[תורה תמימה הערה טז] (בר' לך יב,טז) ואף על פי דהלשון היטיב קאי על פרעה, אך הן כל הטובות מהקב"ה מתגלגלות ובאות באמצעות אנשים, ולפי"ז א"צ למש"כ מהרש"א דהגמרא מפרש דהיטיב קאי על הקדוש ברוך הוא, כי באמת אין פשט הכתוב מורה כן, ולפי מש"כ הענין מבואר בפשיטות:

בראשית לך-לך יב,יח: ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה-זאת עשית לי למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא:
בראשית לך-לך יב,יט: למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הגה אשתך קח נלך:

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך יב,יח) ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה-זאת עשית לי. אמר לו לא עשית עמי כתורה: למה לא הגדת לי כי אשתך היא. אתה לא-הגדת אבל הנגעים הגידו:

(בר' לך יב,יח) ויקרא פרעה לאברם – מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז לשני לימודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלימודים יוצא מפשט הכתוב. **הפשט** היא טענת פרעה לאברם **מה-זאת עשית לי** שהאשים את אברם בהבאת נגעים על פרעה וביתו. **היוצא מן הפשט** הוא, שאפשר להבין את הנאמר ב-**[לקח טוב]** אמר לו (אברם לפרעה) לא עשית עמי כתורה (כשלטון המקום לקחת את שרי בלי לשאול אותי מה קשרה אלי):
(יב,יח) ויאמר - זקא-גדול – בתפקיד שלוש טענות של פרעה לאברם. לפי **[לקח טוב]** (א) **מה-זאת עשית לי** לא עשית עמי כתורה:
(ב) למה לא-הגדת לי כי אשתך הוא (א) אתה לא-הגדת אבל הנגעים הגידו.

[רמב"ן] (בר' לך יב,יח) ויקרא פרעה לאברם - יתכן כי בכוא הנגעים פתאום עליו ועל ביתו בעת אשר לוקחה שרה אל ביתו הרהר בדעתו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו, ושאל אותה והגידה כי היא אשתו, ולכן קרא לאברהם והאשים אותו:
(יב,יח) ויאמר - זקא-גדול – לפי **[רמב"ן]** בתפקיד שלוש נסיונות של פרעה לברר מאברם מעמדה של שרי. והן מסומנות בפירוש **[רמב"ן]** או כאשר אמרו רבותינו **(ב"ר מא ב)** שלקה בראתן שהמשגל קשה לו, וחשש כי שמא אשתו היא, (נסיון א) ואמר לו בספק **(בר' לך יב,יח) מה-זאת עשית לי** - להוציא מפיו האמת, כי אם היתה אחותו היה אומר אמנם אחותי היא (כי פרעה שמע על האחיה משרי כי כך נצטותה לומר ע"י אברם). (נסיון ב) ואמר **(בר' לך יב,יט) ועתה הגה אשתך קח נלך** - לראות מה ידבר ומה ישיב על תוכחתו, (נסיון ג) שאינו נאמר בפ' **[רמב"ן]** אלא משולב בו **(יב,יט) למה אמרת** (פרעה מהפך פשטא כי אברם לא אמר זאת אלא שרי) **אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה** עד כאן (נסיון ג)
המשך **[רמב"ן]** ואברהם שתק ממנו ולא השיב אותו דבר מרוב פחדו, אז הבין פרעה כי היא אשתו כאשר חשב, וצוה עליו פרעה אנשים לשלחם:
ומיד **(יב,כ) ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת-אשתו ואת-כל-אשר-לו:** ולא דרש פרעה המתנות שנתן לאברהם **(יב,טז) בטענת מקח טעות.**

[אברבנאל בראשית יב] ... בקטע השייך לפירוש בפסוק (יב,יח)

השאלה הי"ד בתוכחת פרעה לאברהם והוא כי הנה יראה שעשה בדבריו ב' תרעומות הא' מ **(יב,יח) מה-זאת עשית לי**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א: תמצית ההשערות; אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבו; מוציא מפשט = מרכא = מאריך, רבו; דרגא – מצרף; תכיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרפא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תכיר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תכיר מרכא טפחא – קבוצה שמעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסק 1 – סדור שנהלך, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישי: קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מינוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שכתה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתושב"ע פ.

(יבט) בטענת מקח טעות.
(יבג) **וַיִּצְוּ עֲלָיו פְּרָעָה** – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והלכה או ענין לא שוה לפרטיה ביחס לנושא אפשר שבעלי עבירה אחרים כלפי המלכות היו נענשים בעונש חמור כמו מיתה, עבדות, החרמת רכושם, גרוש אברם היה יוצא דופן **(יבג)** **אֲנָשִׁים** – אתנה מגביל כפי **[אברבנאל]** שלא יקחו מאומה ולא יהרגוהו ולא יקחו את אשתו בהיותו מגורש ולא בעבור הנגעים שנגעו בשבילו.
(יבד) **וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתוֹ וְאֶת־אֲשֶׁתוֹ** – מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים עם הלכה או ענין לא שוה לפרטיה; תרעומת פרעה היא על אברם על שתיקתו ולא על שרי אע"פ שע"פ **[רש"י]** **(בר' לך יב')** **וַיִּנְגַח ה' אֶל־עַלְדָּבָר שָׂרִי** - על פי דבורה', אומרת למלאך הך והוא מכה: **[שפת"ח ג]** דאל"כ אודות שרה מיבעי ליה: הקדוש ברוך הוא עשה זה הנס כדי שידע פרעה בשביל שרה הוא נלקח. **[נחלת יעקב]**
 דרך הסבר נוספת: **(יבג)** **וַיִּשְׁלְחוּ אוֹתוֹ וְאֶת־אֲשֶׁתוֹ** – מרכא תביר טפחא, כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והלכה או ענין לא שוה לפרטיה ביחס לנושא. אפשר שאנשים אחרים שהמלך דנם גם אם לא נענשו בגופם נהגו בהם עבדי המלך בזלזול, כגון לקחו נשותיהם. גרוש אברם היה יוצא דופן גם ביחס האנשים המלווים אותו ביציאתו ממצרים.
וְאֶת־אֲשֶׁתוֹ – מקפ כבורר בין התיחסות אל שרה כמגורשת מהמלך ובין התיחסות אל שרה כאשת אברם ולא מגורשת מהמלך. כאן אשת אברם בלבד.
(יבד) **וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לּוֹ** – סלוק מגביל את המשלחים שלא יקחו מאברם מאומה. כל מקפ מרמז לברור משהו. כגון בורר בין שלקחו מלוט ובין שלא לקחו מלוט. בורר בין שלקחו ממתנות פרעה לאברם ובין שלא לקחו. בורר בין שלקחו מעבדי אברם ושרי ולוט ובין שלא לקחו. כאן לא לקחו מלוט, לא לקחו את מתנות פרעה, לא לקחו מעבדי אברם, שרי, לוט.

בראשית לך-לך יג,א: וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְאֲשֶׁתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגִיבָה:

[פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק כ"ו] ... רבי יהושע בן קרחה אומר, מאהבתו אותה פרעה כתב לה ב'שטר כתבה כל ממונו, בין קסף בין זקב בין עבדים בין קרקעות, וכתב לה את ארץ גושן לאתונה, לפיכך ילכו ישראל בארץ גושן שהיא של שרה אמנו. וכתב לה את הקר ב'תו מפלגשו לשפקה.
 וקרא לאברהם וקרא לו הרי אשתך וכל שטרות מתנותיה עמה, לך ואל תעמד בארץ הזאת, שצאמר **(בר' לך יב, יט)** הנה אשתך קוח לך. וכתוב אהריו ויצו עליו פרעה אנשים. כל מה שנתן לשרה נתן אבימלך לאברהם, שצאמר **(וי' יז)** ויבא אבימלך צאן וקבר ונעבדים ושפחה. מעביר לאברהם גבואו בארץ פנען עד ארץ פלשתים.
הסבר בפשט: (יבג) **אַבְרָם מִמִּצְרַיִם** - קדמא ואולא – בתפקיד כעין כלל בנושא מתנות מלכים לאברהם על אודות שרה.
(יבד) **וְאֲשֶׁתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ** - דרגא תביר מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא. התבנית מכילה שני ענינים או שתי הלכות. (ענין א) או (הלכה א) שעל כל אחד חל אותו (ענין א) או חלה אותה (הלכה א). ע"פ **[פרקי דרבי אליעזר פכ"ו]** מתנות פרעה, מתנות אבימלך
(יגא) **וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ** - מקפ מקפ אפשר שכל מקפ מלמד רב-מצב (א) לקח הכל (ב) לא לקח הכל. ע"פ **[פרקי דרבי אליעזר פכ"ו]** פרעה כתב לה ב'שטר כתבה כל ממונו, בין קסף בין זקב בין עבדים בין קרקעות, וכתב לה את ארץ גושן לאתונה. אברהם לא לקח עמו את ארץ גושן ועוד רכוש רב שבסופו של דבר הוציאו בני ישראל ממצרים. ועוד למוד על העתיד, לצערינו בבני ישראל שהתרבו במצרים קרה ברור המרומוז ב-**(יגא)** **וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ** - מקפ מקפ וחלק גדול מהם אבד במצרים.
(יגב) **וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ** - תביר מרכא טפחא, בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא ושעל על חלקם לא חל (ענין ב) או לא חלה (הלכה ב). אפשר, שלוט היה מעדיף להשאיר במצרים. ע"פ (א) **(בר' לך יג, ב)** **כָּאֲרָץ מִצְרַיִם פֶּאֶכָה צָעַר פ' [רש"י] ... ומדרש אגדה דורשה לגנאי, על שהיו שטופי זמה, בחר לו לוט בשכונתם במסכת [הוריות י, ב].** (ב) **(בר' לך יג, ב)** **אֲחֵרִי הִפְרֵד־לוֹט פ' [רש"י] כל זמן שהרשע עמו היה הדיבור פורש ממנו [תנחומא ויצא י] (ולעיל שהיה לוט אצלו וכתוב **(בר' לך יג, ב)** וַיִּקָּא ה' אֶל־אַבְרָם, באותה שעה" כשר היה וק"ל). **[שפת"ח ת]** כמו שמוכח מפ' **[רש"י]** שפירש לעיל (טו - יג) על שהיו שטופי זמה בחר לו לוט בשכונתם, וזה בא לו מפני שהיה במצרים שהיו שטופי זמה למד מהם ועוד פ' **[רש"י]** (יג יא) הסייע עצמו מקדמונו של עולם, משמע שקודם לכן צדיק היה. אמנם לוט התישב בסדום שגם הם בני חם כמצרים, אבל ב-**[פדר"א פכ"א]** אומר שלוט הנהיג הכנסת אורחים כמו אברהם אבינו. אך אפשר שלא רצה לשבת בארץ הנגב או בהר המוריה.
הַנְּגִיבָה – סלוק, מגביל מטרת אברהם אבינו – **[רש"י]** לבוא לדרומה של ארץ-ישראל ... (ודרך הנגב) להר המוריה.**

הסבר בפנימיות התורה:

ע"פ **[פירוש הסולם לזוהר - בראשית פרשת לך לך מאמר וינגע ה' את פרעה אות קמג]** אבל באברהם מה כתיב וכו': אבל באברהם מה כתיב בו, **(יגא)** **וַיַּעַל אַבְרָם מִמִּצְרַיִם**, שעלה ולא ירד, וחזר למקומו, למדרגה העליונה, שנתדבק בה בתחילה. ומעשה זו היתה כדי להורות חכמה, שנתקיים בקיום שלם כראוי לו, ולא נתפתה אחר המצרים, ועמד בקיומו וחזר למקומו, **הַנְּגִיבָה**, זהו רוח דרום, חסד דז"א, הוא מדרגה העליונה שאחז בה בתחילה, שכתוב **(בר' לך יבט)** **הָלַךְ וַיִּסְעֶה הַנְּגִיבָה**. אף עתה **הַנְּגִיבָה**, דהיינו המקום שנתדבק בו בתחילה.
 אברהם ושרה ואח"כ בני ישראל היו חייבים לרדת למצרים ולהיצרף שם **[שם אות קמד]** תא חזי רזא דמלה וכו': בוא וראה סוד הדבר. אם לא ירד אברם למצרים, ולא נצרף שם בתחילה. לא היה חלק גורלו בהקב"ה. כעין זה היה לבנינו, כאשר רצה הקדוש ברוך הוא לעשותם עם אחד, עם שלם, ולקרבים אליו. אם לא ירדו מתחילה למצרים, ולא נצרפו שם, לא היו עם אחד שלו.
(יבג) **וַיַּעַל** - תלישא-קטנה = תרסא בתפקיד כעין מחיצה לעצמו המתבטא בבעל בחינה נעלה, שרש, דקוה ב- **הַנְּגִיבָה** מדרגה עליונה.
(יבד) **וְאֲבָרָם מִמִּצְרַיִם** - קדמא ואולא - כעין כלל הכולל את הפרטים **הוּא וְאֲשֶׁתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ הַנְּגִיבָה:**
(יבג) **הוּא** - תלישא-גדולה – מלמד אלפניו ולאחריו בתפקיד כעין מחיצה לעצמו המתבטא בבעל בחינה נעלה, שרש, מקור, אפשר ש- **(יבג)** **הוּא** מרמז לשם הוי' כמאמר **[רבנו בחיי]** בפרשת ויצא בלידת יששכר **(בר' ויצא לטו)** **בְּלִילָה הוּא:**
(יבג) **וַיַּעַל** תרסא בתפקיד מחיצת הגנה מלפני ירידת **אַבְרָם מִמִּצְרַיִם** ובהיותו שם וביציאתו משם **הוּא** – תלשא בלימוד אלפניו כמחיצת הגנה על אברם ממל"ך מצרי"ם = מְצָרִים מלאכי חבלה וכד'. בלמוד לאחריו **הוּא** – תלשא כשורש **וְאֲשֶׁתוֹ** - דרגא כקשר לשורש כדי שכל הפרטים שנכללים עם אברם **וְלוֹט** המתנדנד לא ינזקו, קצת ע"פ הסקה מ- **[זוהר חדש - תיקונים כרך ב צד, א]**. כעין **(תה' פ"ג, ויג)** **כִּי־יִסְדָּדךָ גְּדוֹל עָלֶיךָ וְהַצֵּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְׂאוֹל תַּתְּתֶיךָ:**

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טטור"ל) כי במצוות האמנותי – תהלים קי"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל פה, התשס"א – התשפ"ג, תמצית ההשקפה: אתנה, סלוק – סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל: מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא – מאריך, רבוי; דרגא – מוציא; תביר – מחלק; ממעט, לא ממש; טפחא – טרףא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגדול, יתור לרבות, מכל מקום; דרגא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שיה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שיה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שמעטית חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סדור שנהלוק, השלם והחלק נדרשים; זרקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מונח רביעי – לפחות 4; ... זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש – גרשי"ם – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא ולימוד פרטי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה – תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עמירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיון לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.12 בראשית לך-לך יב,א (התשפ"ד)

בראשית לך-לך יג,ד: אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה':

[זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] ... תו רשים ואמר (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה דכתיב (ברלך יג,ד), לַה' הַנְּרָצָה אֱלֹוִי, וכדין (ברלך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה': כדין אתדבק במהימנותא שלימתא (אמונה שלימה), תא חזוי בקדמתא סליק מתתא לעילא דכתיב (בר' לך יג,ד) וַיִּבְרָא ה' אֶל-אַבְרָם, וכתיב (ברלך יג,ד) לַה' הַנְּרָצָה אֱלֹוִי, ודא הוא דרגא קדמאה כדאמרן אבן שלמה (מסע נבנה וכתיב למסעו) ולבתר הלוך ונסוע הנגבה, דרגא בתר דרגא עד דאתעטר בדרום חולקיה ועדיה (חלקו וגורלו), לבתר סתים מלה כד סליק ואמרי ליי' סתם דא עלמא עלאה ומתמן נטיל בדרגין ונחית מעילא לתתא ואתדבק כלא בתריה כדקא יאות, והכא כד תסתכל בדרגין תשכח רוא דחכמתא עלאה, מה כתיב (בר' לך יג,ד) וַיִּלְךָ לְמִסְעֵיו מִנֶּגֶב מסטרא דימינא שירותא דעלמא עלאה סתימא עמיקא לעילא עד אין סוף ונחית דרגא בתר דרגא (עד) (יג,ג) מִנֶּגֶב וְעַד-בֵּית-אֵל מעילא לתתא, וכתיב (ברלך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה': אדבק יחודא בתריה כדקא יאות דכתיב (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה, מאי אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם דסליק לה מתתא לעילא והשתא נחית בדרגין מעילא לתתא בגין דהיא לא תעדי מאינן דרגין עלאין ואינן לא יעדון מנה ויחיד כלא ביחודא חדא כדקא יאות, כדין אתעטר אברהם והוה חולק עדיה דקודשא בריך הוא ודאי, זכאין אינן צדיקייא דמתעטרי ביה בקודשא בריך הוא והוא מתעטר בהון, זכאין אינן בעלמא דין וזכאין אינן בעלמא דאתי, עלייהו כתיב (ישעיהו סב,א) וְעַמְלֵךְ פִּלְגֵם צִדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ גִּזְרֵם מִטְעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי הַלְתַּפְאָרָה.

ע"פ [פירוש הסולם = פ"ס] [קס] בשעה שאברהם בא לארץ נראה לו הקדוש ברוך הוא. כמו שאמרנו, שכתוב (ברלך יג,ד) לַה' הַנְּרָצָה אֱלֹוִי. והשיג שם אור הנפש. ובנה מזבח למדרגה זו. לאחר זה כתוב, הלוך ונסוע הנגבה, שהשיג בזה אור הרוח. ואחר כך, שעלה להתדבק תוך אור הנשמה שהיא ספירת בינה הנק' עלמא דאתכסיא. כתוב אז ויבן שם מזבח, סתם. שלא כתוב לה' הנראה אליו. אשר זה הוא נשמה, שהיא סתומה מכל סתום. וע"כ לא כתוב בה לה' הנראה אליו, כמו שכתוב באור הנפש.

ע"פ [קסא] אברהם ירד למצרים כדי להצטרף ע"י עמידה בנסיון האורות שלהם (טט: המתעים), ונצטרף ומיד יועיל ממצרים כלומר היה לו עליה במדרגה רוחנית וזכה לאור החיה שהיא ספירת חכמה דצד ימין דהיינו חסד שעולה לעת גדלות ונעשה חכמה. אמנם יש גם במדרגה זו ה' מדרגות נרנח"י ועתה זכה למדרגות הראשונות שבה כמ"ש להלן.

ע"פ [קסב] בחכמה עליונה נתדבק בהקב"ה ונעשה ימינו של העולם. ועל זה מרמז הכתוב כבד מאד – ממזרח שהיא ספירת תפארת, במקנה, מצד מערב, שהוא מלכות. בכסף, מצד דרום, שהוא חכמה. בזהב, מצד צפון, שהוא בינה. ע"פ [קסד][קסה] (בר' לך יג,ד) וַיִּלְךָ לְמִסְעֵיו לפקוד את מקומות מדרגתיו הקודמים כדי לתקנם ולחברם אל מדרגתו שהיא חיבור חסדים עם חכמה. [קסו] בחזרתו לבית-אל מקום (ברלך יג,ד) אֶהְיֶה בְּתַחֲלָה אהל"ה כתיב ב"ה" מורה על מדרגתו הרוחנית בתחילה היא ספירת בינה, ובחזרתו אברהם במדרגת חכמה וחסד מתחבר אל מדרגת בינה ומעלה אותה וחיבור זה נקרא אמונה שלימה. [זוהר ויקרא פרשת אמור מאמר תקיעת שופר] של ראש השנה, מלמד שע"י התעלות אברהם אבינו במדרגות רוחניות אל החכמה העליונה הוא מתקן נתק בין בינה לחכמה לחיבור ביניהם ומתקיעות שופר תחתון מתעוררות תקיעות שופר עליון, וזורם שפע חיות א-לקית אל הבריאה).

[פסיקתא זוטרותא (לקח טוב)] (בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה': זו תפלה:

[רד"ק] (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ – הוסיף לבאר עוד להודיע כי לא נטה אהלה במקום אחר באותו ההר אלא באותו מקום שעשה שם המזבח בראשונה, וכל זה להודיע כי ראוי לאדם לקבוע מקום לתפלתו ולעבודתו את ה'; כי יותר לבו נכון במקום שהוא רגיל בו: (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם – מקף ע"פ [רד"ק] כבורר בין תפילה ועבודת ה' בכל מקום שהוא ובין ראוי מקום קבוע לתפילה ועבודת ה'.

(ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ – פשטא זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני למודים. פשטא מרמז לשני הלמודים בפשט. (למוד א) מקום לקרבנות (למוד ב) מקום תפלה קבוע, [בכור שור] (טט: תפילת הודיה) על שהשיבו שלם מנסיון הירידה למצרים. בלמוד ע"פ פנימיות התורה (ברלך יג,ד) אַל-מְקוֹם – מקף ע"פ [מלבי"ם] בורר בין מזבח ראשון בשכם שבו לא קרא שם ה' בפרסום ובין מזבח מזורחית לבית-אל שבו קרא בשם ה' לפרסם אלהותו ברבים ימים רבים. וע"פ [זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] לעיל חזר לפרסם שם ה' מדרגה רוחנית גבוהה מאשר קודם לירידה למצרים.

(בר' לך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ – פשטא זקא-קטן, זקא-קטן בתפקיד שני למודים. פשטא בתפקיד הערך אחד. (למוד א) הרוחני של נפש אברהם אבינו בגולה הייתה בעלת שתי מדרגות רוחניות נפש רוח, בהקימו המזבח בין בית-אל ובין זכה למדרגה שלישית, גבוהה ימנפש רוח היא הנשמה המרומזת בטעם פשטא בתפקיד של הערך אחד.

(ברלך יג,ד) אֲשֶׁר-עָשָׂה – מקף כבורר בין הבנה שהגיע למעלת אמונה שלימה ובין שלא הגיע למעלת אמונה שלימה.

(ברלך יג,ד) אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, אחרי שנוספה מדרגת נשמה אברהם אבינו הבין שלא הגיע למעלת אמונה שלימה, שעליו לצרף עצמו נגד חכמה מתעה – אורות מתעים. בעומדו בנסיון האורות המתעים, זכה למדרגות רוחניות של חיה ויחידה מעל הנשמה, שעל ידם הגיע לחכמה עליונה ולחיבור שיעלה את הבינה אל החכמה ויפתח זרימת שפע חיות א-לקית לבריאה. דבר ש-בְּרֵאשִׁיטָה היה מוגבל מהשגה.

(ברלך יג,ד) אֲשֶׁר-עָשָׂה שָׁם בְּרֵאשִׁיטָה – אתנה כמגביל מרמז על הנתק בין ספירת בינה וספירת חכמה עד שאברהם אבינו הגיע לאמונה שלימה ובחזרתו הרים את הארץ למדרגות רוחניות גבוהות מאשר הייתה קודם לכן. כעין מקדש את הארץ להכינה למשכן א-לקי עליה. אפשר שזה נתמך במה שכתב ה-[כלי יקר] (בר' לך יג,ד) על (בר' לך יג,ד) אַל-מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ ולקמן פרשת ויצא (כח יז) פירש רש"י שבא בית המקדש לקראתו עד בית אל ופירשו המפרשים שמאותו זמן והלאה נתחברו שני המקומות מקום בית המקדש ובית אל והיו למקום אחד.

(בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם – מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא והשונים בהלכותיהם או עניניהם ביחס לנושא. (למוד א בפשט) תפילה עם הצבור היא תפלה של עת רצון ואין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, ובוה היא מעולה מתפלת יחיד. (למוד ב בפנימיות) ע"פ [זוהר כרך א (בראשית) פר' לך פד,א] הקריאה – התפילה לה' בתחילה הייתה כאשר אברהם היה רוחנית נפש רוח נשמה והשיג דיבוק בספירת בינה, תפילתו הייתה מלמטה כלפי מעלה. בחזרתו למקום המזבח שאירה בו מדרגת רוחנית של חיה ויחידה והוא דבוק בחכמה עליונה עם חסד ומעלה את ספירת בינה לחיבור ומשפיע דרכה את השפע הא-לקי מלמעלה למטה כאשר הוא דבוק בלמעלה.

(בר' לך יג,ד) וַיִּקְרָא שְׁם אַבְרָם בְּשֵׁם ה' – מרכא מרבה סלוק מגביל. מוצע לומר שהנלמד בתורה שבעל-פה במקורות אחרים על "בשם

ב"ה טוב טעם ודעת למדני (טור"ל) כי במצוותך האמנתי – תהלים ק"ט, שם: טעמי המקרא והתורה שבעל-פה, התשפ"א – התשפ"ג: **תמצית ההשערות**: אתנה, סלוק = סוף-פסוק (נקראים קיסרים ותפקידים) – להגביל; מונח – רבוי; מהפך פשטא – מוציא מפשט; מרכא = מאריך, רבוי; דרנא – מצרף; תביר – מחלק, ממעט, לא ממש; טפחא = טרחא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מרכא טפחא – קב' שעשויה לגזול, תורר לרבות, מכל מקום; דרנא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; מרכא תביר טפחא – קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; תביר מרכא טפחא – קבוצה שממעטים חלק מפרטיה מענין מסוים; מקא – בד"כ בורר לימוד אחד מרב אפשרויות; פסקא – סודר שנהלק, השלם והחלק נדרשים; זקא סגול – מוסיף מהענין על הענין או גורע ממנו; פשטא – פשוט, 1; זקא-קטן – 2; זקא-גדול – 3; רביע – 4; מנח רביע – לפחות 4; ...; זקא-קטן ... זקא-קטן בחצי פסוק – היקש; השלישיה: (קדמא – סדר קדימות; אולא = גרש = גרש'ים – יוצא מהענין; קדמא ואולא – בסדר זה או הפוך, הצגת נושא לימוד פרטיי בסדר מתאים, מלמד ולמד, כעין מדות מ"ג מדות דר' ישמעאל ול"ב מדות דר' אלעזר עם המלים כלל, פרט, רבוי, מיעוט), תלישא-קטנה = תרסא – דרוש בפסוק שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: תלישא-גדולה = תלשא – דרוש בפסוק ולפניו שיעור. מחיצה. עפירה. שגגה = שחכה: פור – דרוש מהפסוק רעיונו לנושאים/אחרים בתשובע"פ.

1.13 בראשית לך-לך יב,א (התשפ"ה)

בראשית לך-לך יג,ו: וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשַׁבַּת יַחְדָּו פִּי-הִנֵּה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יִכְלוּ לְשַׁבַּת יַחְדָּו:

הכתוב מציג נושא של שותפים לדרך שנפלה ביניהם אי הסכמה על שטחי מרעה (בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשַׁבַּת יַחְדָּו**

המשך הכתוב הוא הטעמא דקרא לאי הסכמה (בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה רְכוּשָׁם רָב וְלֹא יִכְלוּ לְשַׁבַּת יַחְדָּו:**

(בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה** – מקף כבורר במשמע מלת "היה" כאן במשמע בהוויתם היינו בתחילה. **רְכוּשָׁם** – לשון כוללת ולא רכושיהם, היינו כעין [ראב"ע] (בר' לך יג,ו) **יַחְדָּו** – אין פרושו כמו יחד, רק כמו יחיד

(בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה רְכוּשָׁם רָב** – מקף מהפך פשטא זקא-קטן, זקא-קטן מרמז על שני למודים, מהפך פשטא מרמז שלפחות אחד מהלמודים יוצא מפשט הכתוב.

מוצע לומר שהפשט הוא כפ[רש"י] על הרישא של הכתוב (בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם** – לא היתה יכולה להספיק מרעה למקניהם, ולשון קצר הוא, וצריך להוסיף עליו, כמו ולא נשא אותם מרעה הארץ, לפיכך כתוב ולא נשא בלשון זכר:

[מדרש הגדול] (בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשַׁבַּת יַחְדָּו**. והלא דברים קל וחומר ארץ שמחזקת כמה אכלוסין אינה מחזקת אותן (טט בתמיה), אלא קשה היא המחלוקת שאין העולם יכול לעמוד בה.

(בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא** – מקף כבורר במשמע מלת "נשא" על פי [רש"י] ו-[שפת"ח י] שלא תאמר שהארץ אינה יכולה לסבול ולישא בני אדם, אלא שלא-נשא משמעו לא הספיק המרעה. ולפי [מדרש הגדול] קשה היא המחלוקת

(בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ** – מרכא תביר טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים הקשורים לנושא או הלכה מסוימת והשונים ביניהם ביחס לנושא. [רד"ק] ו-[אלשיך] הסבירו את ההבדלים באופנים אהדים

[רד"ק] (בר' לך יג,ו) **לְשַׁבַּת יַחְדָּו** – כי היה צר להם מקום המרעה שם לרעות מקניהם יחד עם מקנה אנשי הארץ, (בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה רְכוּשָׁם רָב** לפיכך היה ריב בין רועיהם אלה אומרים אנחנו נרעה מקנינו ואלה אומרים אנחנו נרעה מקנינו ו-**הִנֵּה** המקום צר להם ודוחקים זה עם זה:

בדרך למוד זאת הפשט מוליך ליוצא מן הפשט [אלשיך] (בר' לך יג,ו) ... (יג,ה) וגם ללוט למה שהיה עם אברם ברכו ה' והיה לו צאן וכו', (יג,ו) עד גדר ש-**לֹא-נִשְׂא אֹתָם** וכו' (יג,ו) ויהי ריב כו' עד שהוזכרו להתפרד, ... עוד כיוון להורות, כי בחברת צדיק עם רשע, נמשך לרשע מהצדיק טובה, ובהפך מהרשע לצדיק (כי בגלל לוט לא היה דבור אל אברהם). (בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם** כו'. אמר שני טעמים. א. (בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה רְכוּשָׁם רָב**. ב. כי אין צדיק עם הפכו מתקשרים, כי [איוב יד,ד] **מִי-יִתֵּן טְהוֹר מִטְּמֵא לֹא אֶחָד:** וזהו **וְלֹא יִכְלוּ** וכו':

מהמשך הכתובים לומדים, שרועי לוט טענו שלוט יורש את אברהם וזה כולל את כל ארץ כנען המובטחת לאברהם מה', ולכן אין הם גוזלים את הכנענים ברעיה בשדותיהם, ורועי אברהם מקפידים לא לגזול את הכנענים.

(בר' לך יג,ו) **וְלֹא יִכְלוּ** – מרכא טפחא בתפקיד כעין קבוצת פרטים העשויה להתרחב, לפי רד"ק המרעה במקום לא מספיק למקנה אברם ולמקנה לוט ולמקנה האנשים שגרו שם לפני-כן.

(בר' לך יג,ו) **לְשַׁבַּת יַחְדָּו** – מרכא מרבה סלוק מגביל בסה"כ רבוי הגבלות, מרבו המקנה ורבו הבעלויות הוגבל המזון לכל המקנים.

המשמע היוצא מהפשט מלמד על החובה של הצדיקים להשמר מהשפעות הרשעים.

[פסיקתא זוטרתא (לקח טוב)] (בר' לך יג,ו) **וְלֹא-נִשְׂא אֹתָם הָאָרֶץ לְשַׁבַּת יַחְדָּו**. זה שאמר הכתוב (תהלים קכה ג) **כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע עַל גֹּבֶל הַצְּדִיקִים**. אין מנוחה לצדיקים אברהם שרה ועבדיהם בצד חבורה של רשעים לוט ועבדיו כנלמד ב-[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר)] (תה' קכה,ג), **[כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע וגו']**. רבי אבא בר כהנא אמר אין לו נייחא בצד חבורה של צדיקים, אלא בצד חבורה של רשעים, **כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע**. [ד"א כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע] זה אשתו של פוטיפר, על גורל הצדיקים זה יוסף.

ומתוך שהתרחקו מלוט, התעלו בצדקותם וזכו להיות ראויים לכלה הראויה לבנם יצחק ששניהם ימשיכו בנאמנות את דרכם של אברהם ושרה.

הפסוק המלא **תהלים קכה,ג: כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע עַל גֹּבֶל הַצְּדִיקִים לְמַעַן לֹא-יִשְׁלְחוּ הַצְּדִיקִים בְּעוֹלְתָהּ יְדֵיהֶם:**

[מדרש תהלים (שוחר טוב; בובר)] (תה' קכה,ג) **כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע**. דריש ריש לקיש אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו, שנאמר **כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע עַל גֹּבֶל הַצְּדִיקִים**. א"ר יוחנן ממה שנאמר ברבקה (בר' ח"ש כד,טז) **בְּתוּלָהּ**, איני יודע (בר' ח"ש כד,טז) **אִישׁ לֹא יִדְעָהּ**, אלא שאפילו אדם לא תבע בה (לנישואין), על שם (תה' קכה,ג) **כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע וגו'.**

ל-(תה' קכה,ג) **כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע עַל גֹּבֶל הַצְּדִיקִים** יש משמעויות אחדות. אפשר ארבע המרומזות בטעם רביע של מלת **הָרִשָׁע**. [שוחר טוב] מלמד (א) רבי אבא בר כהנא אמר אין לו (לרשע) נייחא (מקום חנייה) בצד חבורה של צדיקים, (ב) הרשע (כמו אשת פוטיפר) מעורר את הצדיק (יוסף) לשמור על צדקותו. (ג) דריש ריש לקיש אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו (כגון יצחק ורבקה), **מוצֵעַ לומר משמע (ד) שכתוב זה מעביר ע"י טעם פזר של מלת לְנִיחָא** את משמע (א) חניית רשע לצד צדיק לפירוק שותפות בנדל"ן – בחבל ארץ בשימוש משותף מסיבות שונות ותבניות טעמי המקרא של (בר' לך יג,ו) מלמדות על אופני ההיפרדות.

(בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה** – מקף כבורר בין הנושא המדובר בכתוב ובין נושא חלוקת חצר. ונעזר בפסוק המלא הבא שבו (לפי גרסת כתר שני טעמי פזר בתפקיד העברת הכתוב לנושאים אחרים בתורה שבעל-פה שאין להם לכאורה כל כתוב.

תהלים קכה,ג: כִּי לֹא יִנְּוֹם שֹׁכֵט הָרִשָׁע עַל גֹּבֶל הַצְּדִיקִים לְמַעַן לֹא-יִשְׁלְחוּ הַצְּדִיקִים בְּעוֹלְתָהּ יְדֵיהֶם:

(בר' לך יג,ו) **פִּי-הִנֵּה** – מקף כבורר במשמע מלת "היה" כאן במשמע בהוויתם היינו בתחילה. **רְכוּשָׁם** – לשון כוללת ולא רכושיהם, היינו כעין [ראב"ע] (בר' לך יג,ו) **יַחְדָּו** – אין פרושו כמו יחד, רק כמו יחיד

[משנה בבא בתרא פ"א,מ"א] [*] השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע מקום שנהגו גויל לבנות גויל גזית כפיסין לבינים בונים הכל כמנהג המדינה בגויל זה נותן שלשה טפחים וזה נותן שלשה טפחים בגזית זה נותן טפחים ומחצה וזה נותן טפחים ומחצה של שניהם: המקום ומחצה כפיסין זה נותן טפחים בלבנים זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה לפיכך אם נפל הכותל

